

Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i.
Jilská 1, 110 00 Praha 1
tel/fax: +420 286 840 129
e-mail: cvvm@soc.cas.cz, <http://www.cvvm.cas.cz>

Informovanost veřejnosti o radioaktivních odpadech a hlubinném úložišti

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA Z VÝZKUMU

Zpracovali:
Mgr. Martin Ďurďovič, Ph.D.
Mgr. Jana Marešová

Praha, 17. 3. 2014

OBSAH

1. Účel výzkumu	2
2. Metodologie výzkumu.....	3
3. Hlavní zjištění	4
4. Názor na budoucnost jaderné energetiky v ČR.....	6
5. Analýza otázek k problematice radioaktivních odpadů	7
5.1. Informovanost o radioaktivních odpadech.....	7
5.2. Zdroje informací o radioaktivních odpadech	9
5.3. Důvěryhodnost informací o jaderné bezpečnosti	10
5.4. Znalosti v oblasti radioaktivních odpadů	12
5.5. Nakládání s vyhořelým jaderným palivem a vysoce radioaktivními odpady	13
5.6. Řešení problému s radioaktivními odpady	14
5.7. Mezinárodní koordinace nakládání s radioaktivními odpady	16
6. Analýza otázek k problematice hlubinného úložiště	18
6.1. Informovanost o fázi výběru lokality pro výstavbu hlubinného úložiště	18
6.2. Znalosti o hlubinném úložišti.....	19
6.3. Důležitost rozhodnutí o místě vybudování hlubinného úložiště.....	21
6.4. Hodnocení dopadu výstavby úložiště na dotčenou obec.....	21
6.5. Hodnocení dopadu výstavby úložiště pro lidi žijící v jeho blízkosti .	23
6.6. Kdo by měl rozhodovat o výstavbě úložiště	24
6.7. Otázka zvýhodnění plynoucích z výstavby úložiště.....	25
7. Hlubinné úložiště a občanská angažovanost	28
7.1. Občanská angažovanost a důležitost rozhodnutí o hlubinném úložišti	28
7.2. Občanská angažovanost a hodnocení dopadu výstavby HÚ pro lidi žijící v jeho blízkosti	30
8. Příloha: dotazník s blokem položených otázek	32

Účelem výzkumu bylo zjistit:

- jak jsou čeští občané informováni o problematice radioaktivních odpadů (dále RO) a vyhořelého jaderného paliva (dále VJP);
- jak jsou informováni o projektu výstavby hlubinného úložiště (dále HÚ) v ČR
- jaké názory zaujímají k některým speciálním otázkám spojeným s těmito dvěma tématy.

Blok otázek pro takto zaměřené šetření veřejného mínění byl z větší části sestaven ad hoc ke zvoleným účelům. U několika otázek nicméně aktuální šetření navázalo na dřívější šetření stejné problematiky, které jako zakázku pro SÚRAO realizovalo CVVM v termínu 5. – 12. března 2007. U otázek, které byly přejaty z tohoto dřívějšího šetření, je v následujícím textu vždy provedeno časové srovnání dat z let 2007 a 2014.

Do bloku otázek byly zařazeny také dvě otázky z šetření Eurobarometeru, u nichž jsme provedli srovnání s dřívějšími daty Eurobarometeru (viz k tomu podrobněji části 5.1 a 5.7).

2. Metodologie výzkumu

Blok otázek byl zařazen do pravidelného omnibusového výzkumu veřejného mínění, který organizuje CVVM. Sběr dat byl realizován na základě standardizovaného dotazníku **metodou osobního rozhovoru** tazatele s respondentem.

Získaná data jsou reprezentativní pro dospělou populaci ČR. Pro získání reprezentativního vzorku byla použita **metoda kvótního výběru**. Jako opora výběru sloužily údaje ČSÚ ze Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011. Kvótními znaky byly kraj (NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk a vzdělání.

Velikost výzkumného souboru: 1081 respondentů.

Termín sběru dat: 3. – 10. února 2014.

Informovanost o RO a získávání informací

Asi čtyři pětiny Čechů (82 %) se o problematice RO cítí být nedostatečně informováni. Míra informovanosti o RO je v ČR nižší, než je průměrná hodnota za EU jako celek. Zároveň tato informovanost v ČR klesá. Zatímco v roce 2005 bylo informovaných 25 %, což se krylo s průměrnou hodnotou EU jako celku, aktuálně je informovaných 14 %.

Jako tři nejdůležitější zdroje informací o RO lidé nejčastěji uvádějí televizi (75 %), tištěné noviny a časopisy (51 %) a internet (47 %).

Jako nejdůvěryhodnější zdroj informací o HÚ byli uváděni vědci a odborníci (79 % - součet odpovědí „rozhodně důvěryhodný“ a „spíše důvěryhodný“), SÚRAO (67 %), SÚJB (61 %) a MŽP (58 %). Nejméně důvěryhodnými zdroji informací jsou ČEZ (31 %) a novináři (27 %).

Znalosti týkající se RO a nakládání s RO a VJP v ČR

Přibližně polovina Čechů (48 %) rozumí tomu, že původcem RO nejsou jen jaderné elektrárny. Jen nepatrně menší počet (45 %) rovněž ví, že RO se v ČR ukládají už více než 30 let. Skutečnost, že doba vyhasínání vysoce RO a VJP podle známých údajů přesahuje sto tisíc let, správně určilo 37 % respondentů.

Vědomost o tom, že je v ČR více přípovrchových úložišť RO, má relativně menší počet lidí (30 %). Nejméně známé je veřejnosti to, že radioaktivní látky ve zdravotnictví zůstávají radioaktivní jen několik hodin od svého použití, ví to jen asi pětina lidí (22 %).

Jen asi pětina Čechů (23 %) ví, že VJP a vysoce RO jsou v současnosti dočasně skladovány s tím, že definitivní rozhodnutí, co s nimi, bude přijato v budoucnosti. Nejčastější variantou odpovědi bylo, že VJP a vysoce RO jsou už nyní ukládány do podzemních úložišť (28 %). Podíl odpovědí „neví“ u této otázky mezi lety 2007 a 2014 klesl o 11 procentních bodů (ze 48 % na 37 %).

Názory na řešení problému s RO a VJP

Více než dvě třetiny populace (70 %) se domnívají, že o řešení problému s RO by se měla postarat současná česká společnost.

Devět z deseti Čechů (89 %) souhlasí s potřebou koordinace nakládání s RO mezi jednotlivými státy EU. Zastoupení nesouhlasného názoru je velmi nízké (7 %).

Znalosti týkající se problematiky HÚ a jeho výstavby v ČR

Podíl lidí, kteří mají přesné povědomí o fázi výběru lokality pro výstavbu HÚ, se od roku 2007 nezměnil a dosahuje úrovně přibližně čtvrtiny dospělé populace (25 %); tito lidé zvolili variantu odpovědi „je vybráno několik lokalit, které přicházejí v úvahu“. Zhruba stejná část populace (26 %) odpověděla ne zcela přesně, ale ani nesprávně,

že „jsou vytipována geologicky vhodná území v ČR“ pro výstavbu HÚ, což je o 6 procentních bodů více než v roce 2007.

Tři pětiny lidí (59 %) se domnívají, že HÚ je v současnosti nejbezpečnějším způsobem uložení radioaktivních odpadů, přičemž v této otázce byl i relativně nejnižší podíl odpovědí „neví“. Na druhou stranu si jen nepatrně větší část lidí (64 %) nesprávně myslí, že ve světě existuje řada zemí, kde už je HÚ v provozu. Pouze 17 % dotázaných dokázalo správně odpovědět, že není pravda, že HÚ v ČR bude uvedeno do provozu do deseti let.

Hodnocení celospolečenského významu a důsledků výstavby HÚ

Rozhodnutí o místě výstavby HÚ je občany ČR vnímáno jako celospolečensky mimořádně významné. Jako záležitost maximální důležitosti je vnímá asi polovina lidí (49 %) a důležitost mu více či méně přiznává i další zhruba třetina (35 %).

Celkem více než dvě pětiny občanů (45 %) se domnívají, že výstavba a provoz HÚ bude pro obec ležící v jeho blízkosti zdrojem zátěže a omezení, zatímco jen asi jedna sedmina (16 %) si myslí, že by HÚ pro obec znamenalo příležitosti k rozvoji. Zároveň existuje asi třetina těch (31 %), kdo se nepřiklánějí ani na jednu stranu a jsou toho názoru, že množství zátěže a omezení a množství příležitostí k rozvoji by se vzájemně vyrovnala.

Méně optimistické je hodnocení dopadu výstavby a provozu HÚ na životy lidí. Tři pětiny populace (60 %) zastávají názor, že tyto dopady budou negativní, zatímco pozitivní dopady by očekávala méně než desetina Čechů (8 %). Asi čtvrtina (24 %) sdílí neutrální stanovisko.

Pozice HÚ ve srovnání s jinými zatěžujícími institucemi či stavbami

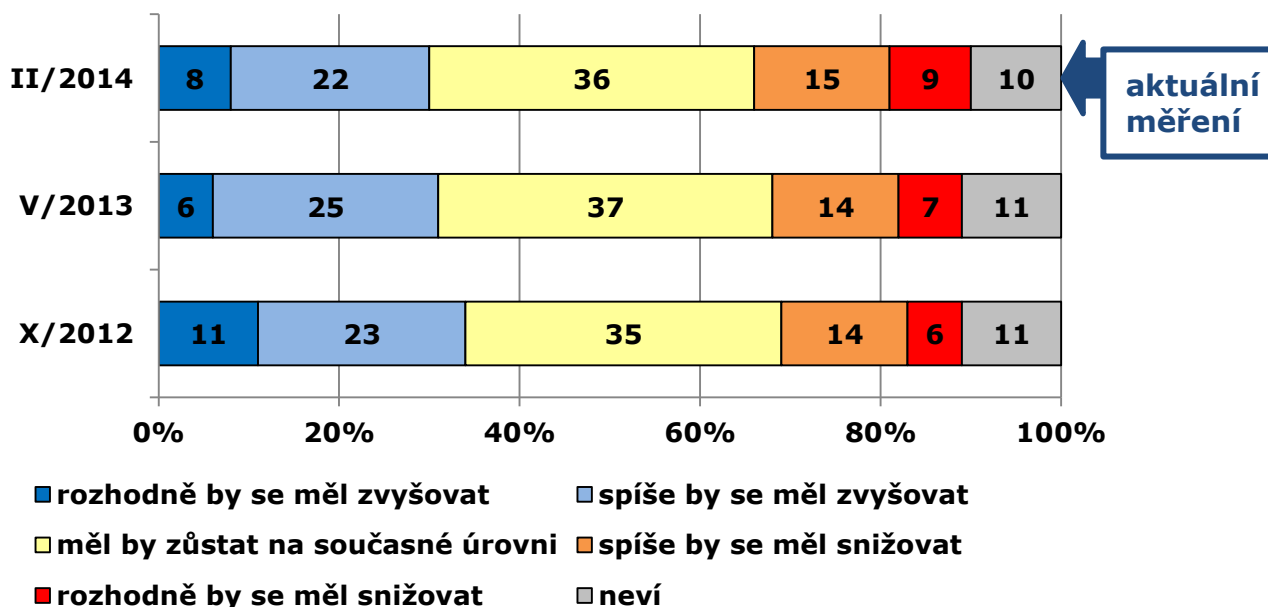
Instancemi, které by podle názoru veřejnosti měly rozhodovat o výstavbě HÚ, jsou nejčastěji odborníci na danou problematiku (28 %), místní obyvatelé (26 %), vláda (20 %) nebo obyvatelé celé ČR (16 %).

Čtyři pětiny Čechů (83 %) si myslí, že region, v němž by se stavělo HÚ, má nárok na poskytnutí zvýhodnění. Výstavba HÚ je tak vnímána podobně jako výstavba jaderné elektrárny, u níž je dokonce souhlas s poskytováním zvýhodnění mírně nižší (79 %).

4. Názor na budoucnost jaderné energetiky v ČR

Otázka na názor na budoucnost jaderné energetiky v ČR byla do výzkumu zařazena především pro účely třídění dat. Umožňuje analyzovat názory občanů jak na RO a VJP, tak na HÚ, v závislosti na tom, jaký je jejich postoj k jaderné energetice.

Graf 1. Názor na podíl jaderné energetiky na výrobě elektrické energie v budoucnu (v %)¹

Otázka na názor na budoucnost jaderné energetiky byla do šetření CVVM zařazena už v letech 2012 a 2013. Jak je zřejmé z grafu 1, získané hodnoty se v časovém srovnání příliš neodlišují. Jedinou výjimku představuje rok 2012, kdy byl o něco silněji zastoupen vyhraněně kladný názor na zvyšování podílu jaderné energie (11 % odpovědí „rozhodně by se měl zvyšovat“).

V aktuálním měření se celkem 30 % dotázaných postavilo za zvýšení podílu jaderné energetiky, 36 % se vyslovilo pro udržení současného podílu tohoto zdroje energie a 25 % by bylo raději, kdyby se podíl jaderné energetiky zmenšoval, 10 % dotázaných nemá na věc názor. V otázce na budoucnost jaderné energetiky je tedy česká veřejnost rozdělena, mírně ale převažuje kladný postoj.

Z hlediska sociodemografických charakteristik populace jsou o tom, že by se podíl jaderné energetiky rozhodně měl zvyšovat, statisticky významně častěji přesvědčení muži, zatímco ženy si to myslí méně často. Platí rovněž, že větší procento žen než mužů na věc nemá názor (odpověď „neví“). „Spíše“ ve prospěch zvyšování podílu jaderné energetiky se častěji vyslovují příznivci politické pravice.

¹ Znění otázky: „Myslíte si, že by se podíl jaderné energetiky na výrobě elektrické energie u nás měl do budoucna zvyšovat, zůstat na současné úrovni, nebo by se měl snižovat?“ Varianty odpovědí: rozhodně by se měl zvyšovat; spíše by se měl zvyšovat; měl by zůstat na současné úrovni; spíše by se měl snižovat; rozhodně by se měl snižovat.

5. Analýza otázek k problematice radioaktivních odpadů

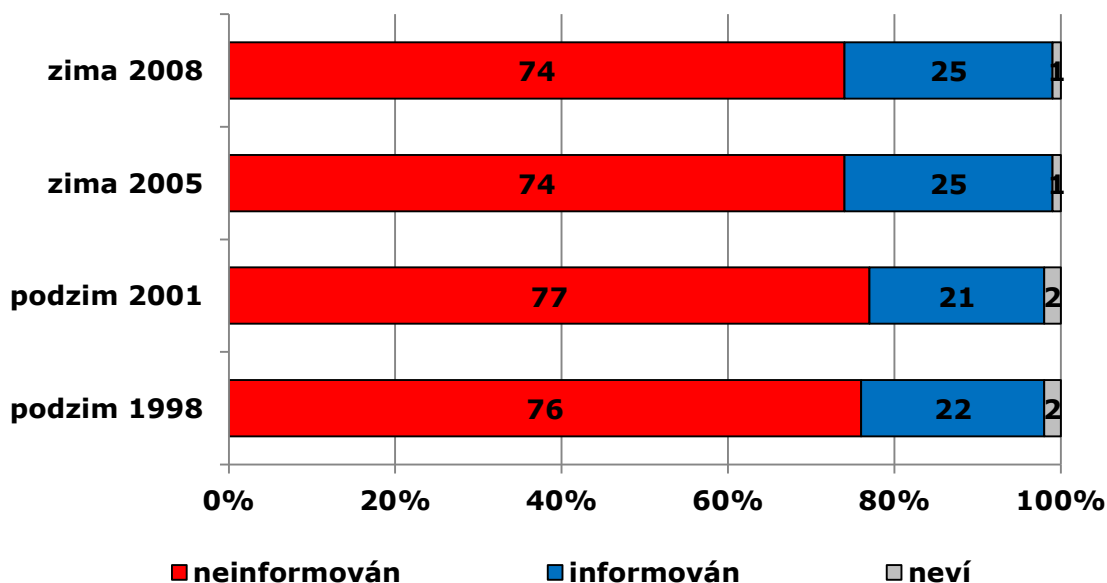
V této části zprávy jsou analyzovány otázky týkající se problematiky RO, které se soustředily na **tři tematické okruhy**:

- informovanost a získávání informací o RO a jaderné bezpečnosti
- znalosti týkající se RO a nakládání s RO a VJP v ČR
- názor na to, jak řešit problém s RO a VJP.

5.1. Informovanost o radioaktivních odpadech

Otázka na informovanost o radioaktivních odpadech sleduje, zda se lidé subjektivně domnívají, že jsou informováni o RO, nebo ne. Nezjišťuje tedy skutečný stav toho, co lidé o RO vědí, nebo nevědí. Do výzkumu CVVM byla otázka převzata z šetření Eurobarometeru, v jehož rámci byla naposledy v roce 2008 pokládána ve 27 zemích EU.

Graf 2. *Jak dobře jste informován o záležitostech týkajících se radioaktivních odpadů – data za celou EU (časové srovnání v %)*²

Zdroj: Special Eurobarometer 297 – Attitudes towards radioactive waste, výzkumná zpráva z června 2008, s. 55.

Pozn.: „informován“ je součtem odpovědí „very well informed“ a „fairly well informed“, „neinformován“ je součtem odpovědí „not very informed“ a „not at all informed“.

Graf 2 prezentuje souhrnná data týkající se informovanosti o RO za celou EU. Je z něj zřejmé, že se dlouhodobě asi tři čtvrtiny obyvatel EU cítí být o RO informováni spíše nebo velmi špatně. Podíl těch, kdo se cítí být velmi nebo spíše informováni, mezi lety 1998 a 2008 mírně vzrostl.

² Znění otázky v angličtině: „How well informed do you think you are about radioactive waste?“ Varianty odpovědí: very well informed, fairly well informed, not very well informed, not at all informed.

Ze zpráv Eurobarometeru lze získat také data za Českou republiku, která ukazují, jaký podíl Čechů v letech 2005 a 2008 na položenou otázku odpověděl, že se cítí být informováni o záležitostech týkajících se RO:

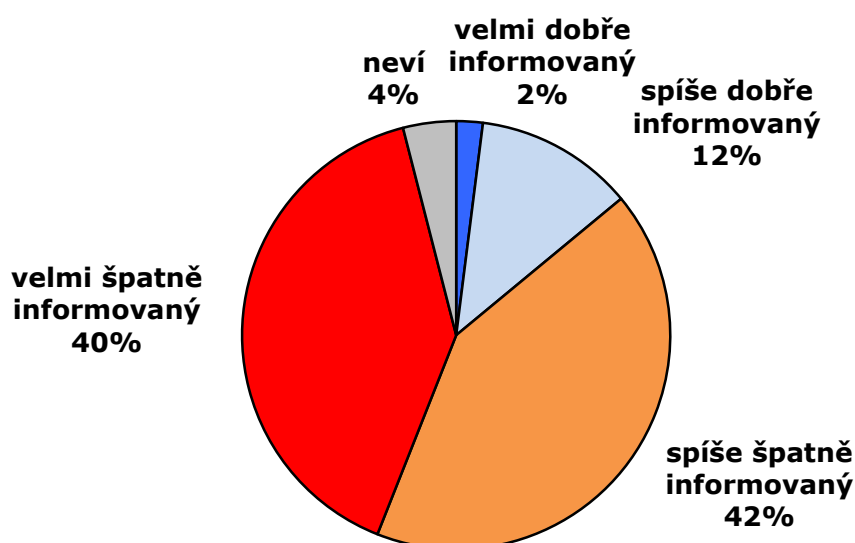
ROK	součet odpovědí „velmi dobře informovaný“ a „spíše dobře informovaný“
2008	19 %
2005	25 %

Zdroje:

Special Eurobarometer 227 – Radioactive Waste, výzkumná zpráva z června 2005, s. 6-7.

Special Eurobarometer 297 – Attitudes towards radioactive waste, výzkumná zpráva z června 2008, s. 55.

Graf 3. *Jak dobře jste informován o záležitostech týkajících se radioaktivních odpadů – data za ČR (v %)*³

Z grafu 3, který obsahuje aktuální data z výzkumu CVVM, vyplývá, že se asi čtyři pětiny Čechů (82 %) cítí být o problematice RO nedostatečně informováni. Jen 14 % dotázaných uvedlo, že jsou spíše dobře nebo velmi dobře informováni. Srovnáme-li tyto údaje s výše uvedenými hodnotami měření v Eurobarometeru, lze formulovat dvě nepříliš pozitivní zjištění:

- Míra informovanosti je v ČR nižší, než je průměrná hodnota za EU jako celek.
- Míra informovanosti o RO v ČR klesá. Zatímco v roce 2005 bylo informovaných 25 %, což se krylo s průměrnou hodnotou EU jako celku, aktuálně je informovaných 14 %.

Podrobnější analýza dat umožňuje identifikovat sociální skupiny, kde je největší neinformovanost. Za „velmi špatně informované“ se častěji pokládají ženy, lidé ve věku 15 až 19 let, lidé se základním vzděláním a ti, kdo si myslí, že podíl jaderné ener-

³ Znění otázky: „Jak dobře jste informován o záležitostech týkajících se radioaktivních odpadů?“ Varianty odpovědí: velmi dobře informovaný; spíše dobře informovaný; spíše špatně informovaný; velmi špatně informovaný.

getiky v ČR by se rozhodně měl snižovat. Mírnější stanovisko na úrovni „spíše špatně informovaný“ častěji vyjadřují lidé ve věku 45 až 59 let a ti, kdo mají vysokoškolské vzdělání.

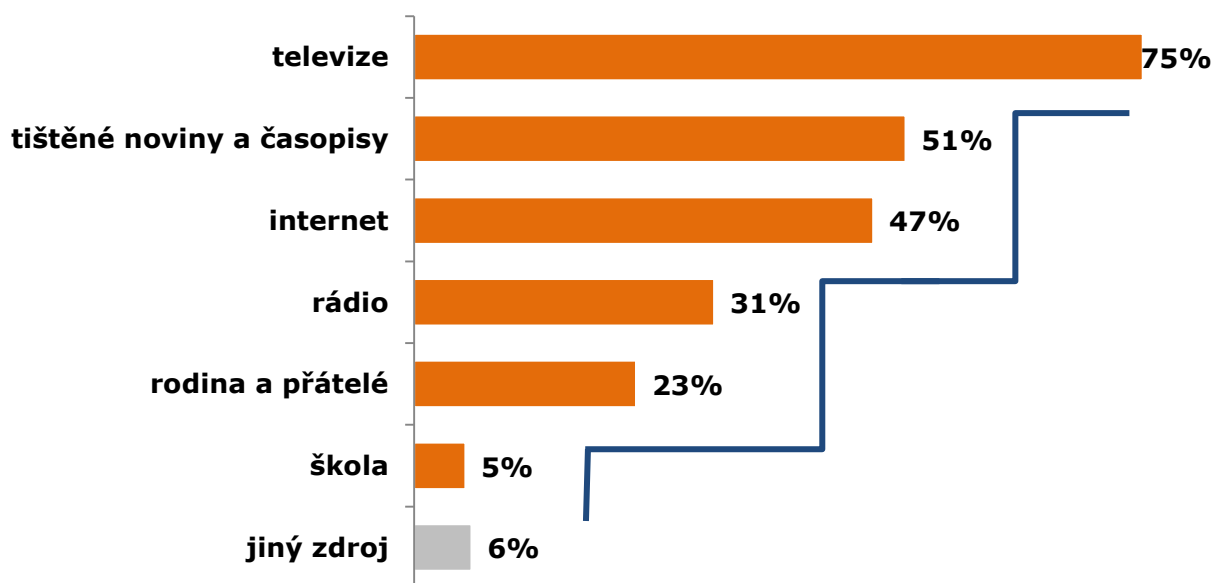
Pokud jde o informovanou část populace, pokládají se za „spíše dobře informované“ statisticky významně častěji lidé, kteří zároveň zastávají názor, že podíl jaderné energetiky v ČR by se v budoucnosti měl zvyšovat.

5.2. Zdroje informací o radioaktivních odpadech

Zajímalo nás, jaké zdroje občané ČR využívají pro získávání informací o RO. Tuto otázku jsme pokládali všem respondentům s vědomím toho, že ti, kteří jsou o RO velmi špatně informováni, možná nikdy žádné informace o RO nezaznamenali, a v odpovědi na otázku proto spíše než faktický zdroj informací uvedou, z jakého zdroje by se k nim taková informace případně mohla dostat, tj. jsou zvyklí odtud čerpat informace podobného typu.

Respondenti mohli z předložené nabídky vybrat až tři zdroje informací o RO.⁴ Následující graf shrnuje, jaké bylo v celkovém součtu procentuální zastoupení jednotlivých možností odpovědi. Ukazuje tedy, jinými slovy řečeno, jaké bylo množství respondentů, kteří do svého seznamu až tří zdrojů informací zařadili daný zdroj.

Graf 4. *Nejdůležitější zdroje informací o radioaktivních odpadech (v %)*

Způsoby, jak lidé získávají informace o RO, je na základě grafu možné rozdělit do čtyř skupin. Jednoznačně hlavním skutečným či potenciálním zdrojem informací je televize, kterou využívají asi tři čtvrtiny populace (75 %). Se zřetelným odstupem následují tištěné noviny a časopisy a internet, které vybralo množství respondentů odpovídající asi polovině populace (51 %, resp. 47 %). Opět se zřetelným odstupem asi třetina populace vybrala rádio (31 %) a asi čtvrtina rodinu a přátele (23 %). Škola má

⁴ Znění otázky: „Ze kterého z následujících zdrojů se dovídáte informace o radioaktivních odpadech? Vyberte nejvýše tři nejdůležitější zdroje informací: rodina a přátelé; škola; tištěné noviny a časopisy; internet; rádio; televize; jiný zdroj.“

pro získávání informací o RO okrajový význam. Jako zdroj informací ji nicméně uvedlo celkem 31 % lidí ve věku 15 až 19 let, tj. studentů středních škol.

Z hlediska sociodemografických charakteristik lze určit i některé další vzorce přístupu k informacím o RO. Lze je rozpoznat zvláště z toho, jaký zdroj informací respondenti volili na prvním místě. Televize byla častěji vybírána lidmi ve věku 60 a více let a těmi, kdo jsou politicky orientováni nalevo. Pro lidi ve věku 60 a více let jsou častější volbou také tištěné noviny a časopisy. K internetu se naopak obracejí hlavně lidé ve věku 15 až 29 let a ti, kdo mají vysokoškolské vzdělání.

Pozn.: Při zodpovídání otázky měli respondenti možnost využít rovněž variantu „jiný zdroj“, což učinilo celkem 6 % z nich. Do dotazování však nebyla zahrnuta polootevřená otázka, která by zjišťovala, o jaký jiný zdroj se jednalo. Jelikož tento údaj není k dispozici, nelze vyloučit, že respondenti se vztahovali k určitému zdroji informací, který pro danou problematiku je relevantní. Na druhou stranu je na základě výzkumné zkušenosti vysoce pravděpodobné, že nejméně polovinu těchto „jiných zdrojů“ by po úvaze bylo možné podřadit pod existující varianty odpovědi, jak byly respondentům nabízeny.

5.3. Důvěryhodnost informací o jaderné bezpečnosti

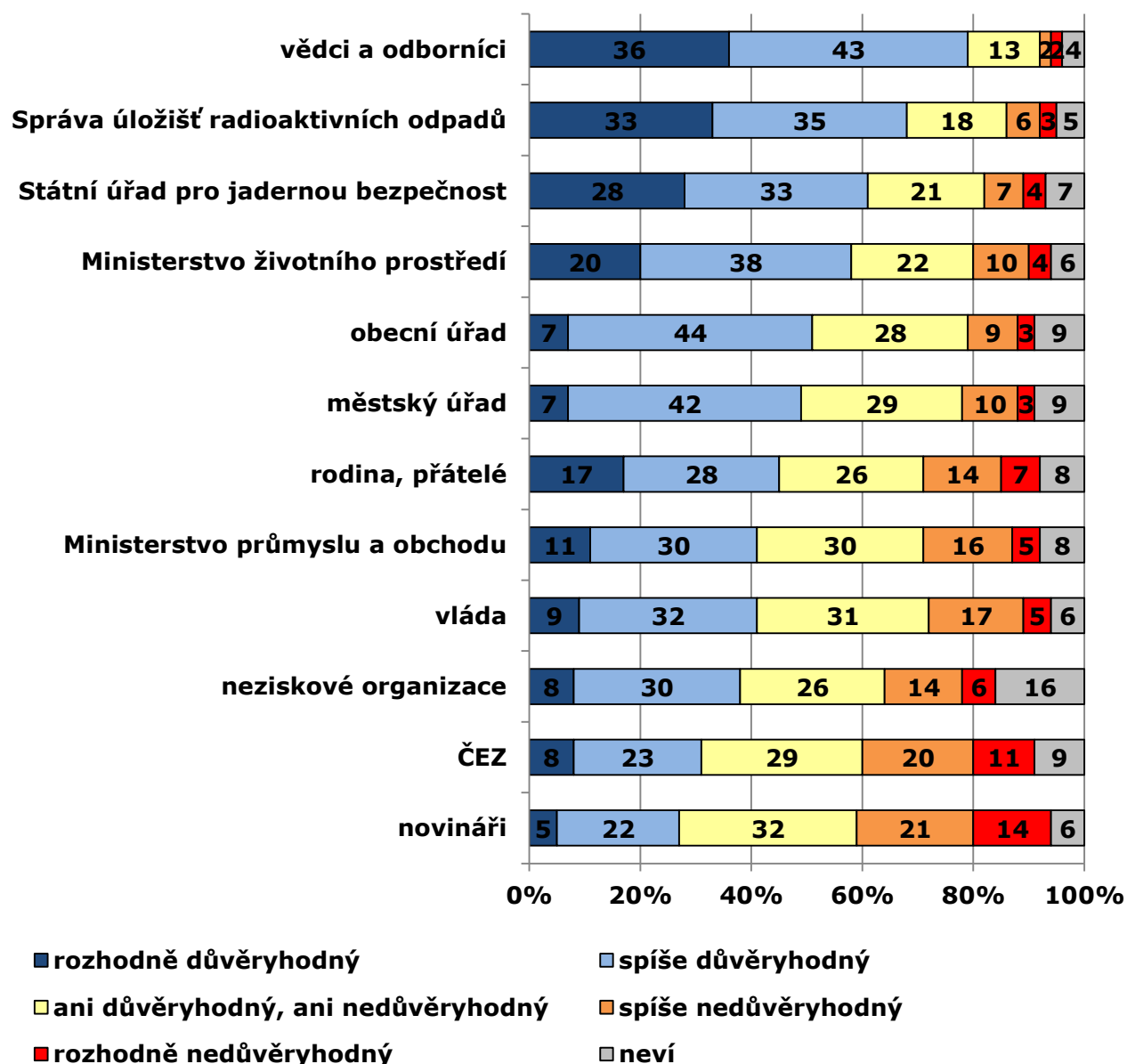
Do výzkumu jsme zařadili otázku, která testuje důvěryhodnost dvanácti aktérů či institucí, z jejichž strany mohou směrem k občanům přicházet informace o jaderné bezpečnosti.⁵ V seznamu jsou zahrnuty i některé důležité existující organizace včetně SÚRAO.

Jak ukazuje graf 5, mezi důvěryhodností aktérů a institucí existují markantní rozdíly. Horní příčka vzniklého žebříčku dokládá v posledních letech často potvrzované zjištění, že vědci a odborníci u české veřejnosti požívají vysoký kredit (79 % - součet „rozhodně důvěryhodný“ a „spíše důvěryhodný“). Velmi dobře z šetření vycházejí rovněž obě státní instituce zabývající se jadernou bezpečností, SÚRAO (67 %) a SÚJB (61 %), ale i MŽP (58 %). Kolem poloviny občanů považuje ve vztahu k jaderné bezpečnosti za důvěryhodné obecní úřady (51 %) a městské úřady (49 %). To se slučuje s tím, že v současnosti je důvěra k institucím a představitelům regionální a lokální politiky obecně vyšší než důvěra k centrálním orgánům politické moci, jako jsou vláda a komory parlamentu. Hodnocení rodiny a přátel (45 %) je v kontextu grafu třeba posuzovat opatrně, protože se v přísnějším smyslu slova většinou nejedná o aktéry, kteří by disponovali expertními znalostmi o jaderné bezpečnosti.

Spodní část žebříčku tvoří instituce, jež v souvislosti s jadernou bezpečností pokládá za důvěryhodné zřetelně méně než polovina Čechů. Je to předně MPO (41 %) a vláda (41 %), ale také neziskové organizace (38 %). Nejmenší důvěryhodnost veřejnost spojuje s firmou ČEZ (31 %) a s novináři (27 %). Zároveň ale ani v této spodní části nízká důvěryhodnost neznamena vysokou nedůvěryhodnost. S výjimkou neziskových organizací se i u skupiny méně důvěryhodných aktérů vyskytuje asi třicetiprocentní podíl odpovědí „ani důvěryhodný, ani nedůvěryhodný“.

⁵ Znění otázky: „Za jak důvěryhodné nebo nedůvěryhodné považujete následující zdroje informací o jaderné bezpečnosti? Rodina, přátelé; obecní úřad, městský úřad; vláda; Ministerstvo životního prostředí; Ministerstvo průmyslu a obchodu; státní úřad zodpovědný za ukládání radioaktivních odpadů; nestátní neziskové organizace; vědci a odborníci; novináři.“ Varianty odpovědí: rozhodně důvěryhodný; spíše důvěryhodný; ani důvěryhodný, ani nedůvěryhodný; spíše nedůvěryhodný; rozhodně nedůvěryhodný.

Graf 5. Důvěryhodnost zdrojů informujících o jaderné bezpečnosti (v %)

Pozn.: Položky řazeny sestupně podle součtu odpovědí „rozhodně důvěryhodný“ a „spíše důvěryhodný“.

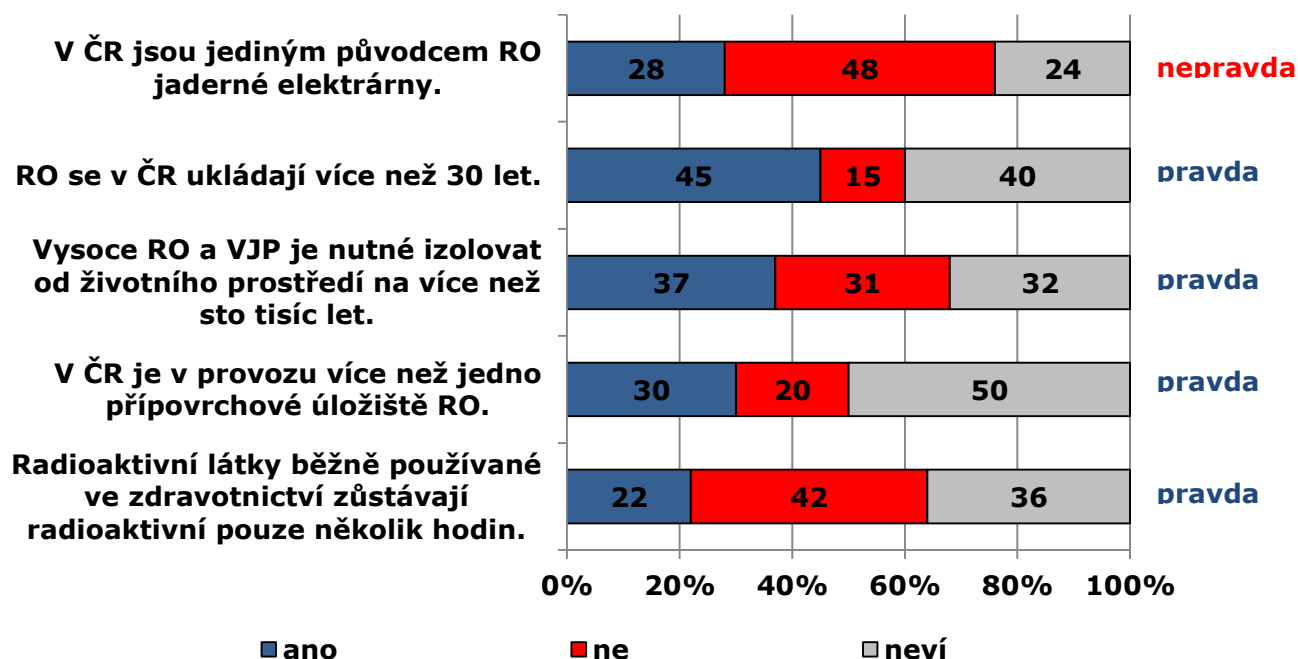
Také data k otázce na důvěryhodnost informací o jaderné bezpečnosti lze podrobit podrobnější analýze. Ta se zdá být vhodná zejména u institucí SÚRAO, SÚJB, MPO a ČEZ, které nejvíce veřejně vystupují v záležitostech RO a VJP. Bohužel tato analýza odhalila velmi málo statisticky významných závislostí, a přináší tak jen omezené množství zajímavých poznatků:

- SÚRAO i SÚJB častěji důvěřují lidé, kteří mají za to, že podíl jaderné energetiky v ČR by se rozhodně měl zvyšovat.
- MPO a ČEZ byly v okamžiku šetření (únor 2014) vnímány jako nedůvěryhodné lidmi názorově se hlásícími k politické levici.

5.4. Znalosti v oblasti radioaktivních odpadů

Abychom nezjišťovali jen subjektivní informovanost občanů o RO, ale i jejich skutečné znalosti, zařadili jsme do dotazníku sadu výroků, která tyto znalosti na několika vybraných tématech ověřovala. U každého z těchto výroků je možné jednoznačně říct, zda je pravdivý, nebo nepravdivý.

Graf 6. Znalosti týkající se radioaktivních odpadů (v %) ⁶

Pozn.: Po pravé straně grafu je vedle pruhů uvedeno, zda je daný výrok pravdivý, nebo nepravdivý. Položky jsou řazeny sestupně podle toho, jak velká část respondentů správně určila pravdivost či nepravdivost výroku.

Analýza grafu 6 podává informaci o tom, které skutečnosti o RO jsou známy více a které méně. Kolem poloviny dospělých Čechů (48 %) ví, že původcem radioaktivních odpadů nejsou jen jaderné elektrárny, ale i jiné organizace (např. průmyslové, zdravotnické, výzkumné). Pouze o nepatrně menší počet (45 %) rovněž ví, že RO se v ČR ukládají už více než 30 let. Necháme-li stranou odpovědi „neví“, převažuje ještě i u další položky správné určení pravdivosti výroku nad nesprávným. 37 % respondentů ve vzorku ví anebo správně odhadlo, že doba vyhasínání vysoce RO a VJP podle známých údajů přesahuje sto tisíc let.

Zajímavá je čtvrtá položka, z jejíž hodnot vyplývá, že ve srovnání s jinými informacemi o RO má o tom, že je v ČR více přípovrchových úložišť, vědomost relativně menší počet lidí (30 %). Je tu přitom největší podíl odpovědí „neví“ (50 %), ze kterého lze usuzovat na to, že téma je pro polovinu populace natolik neznámé, že si neod-

⁶ Znění otázky: „Přečtu Vám nyní výroky týkající se radioaktivních odpadů. U každého z nich řekněte, zda si myslíte, že je pravdivý nebo nepravdivý. a) Vysoce radioaktivní odpady a vyhořelé jaderné palivo je nutné izolovat od životního prostředí na více než sto tisíc let. b) V ČR jsou jediným původcem radioaktivních odpadů jaderné elektrárny. c) V ČR je v provozu více než jedno přípovrchové úložiště radioaktivních odpadů. d) Radioaktivní odpady se v ČR ukládají více než 30 let. e) Radioaktivní látky běžně používané ve zdravotnictví, např. v onkologii a neurologii, zůstávají radioaktivní pouze několik hodin.“ Varianty odpovědí: pravdivý, nepravdivý, neví.

váží ani odhadnout či tipnout správnou odpověď. Nejméně známou je veřejnosti skutečnost, že radioaktivní látky ve zdravotnictví zůstávají radioaktivní jen několik hodin od svého použití. Je to jediná položka, u níž podíl odpovědí nesprávně určujících pravdivost výroku výrazně převažuje nad správnými odpověďmi i nad odpověďmi „neví“.

Jak je to tedy se vztahem mezi tím, jak občané subjektivně hodnotí svou informovanost o RO, a skutečnými znalostmi? Z grafu 2 víme, že za informované o RO se pokládá celkem 14 % Čechů. Ve srovnání s tím by graf 6 mohl naznačovat, že na některé otázky zná správnou odpověď až polovina dotázaných. Tento nepoměr je ovšem ovlivněn tím, že při určování pravdivosti výroků respondenti volili ze dvou možných odpovědí, přičemž někteří z nich nepochybně spíše tipovali. Z analýzy dat sice vyplývá, že ti, kdo se pokládají za informované o RO, ve většině případů častěji správně určují pravdivost výroků než ti, kdo se za informované nepokládají. Vzájemná závislost mezi subjektivním sebehodnocením a skutečnými znalostmi ale rozhodně není jednoznačná. K určení její síly by bylo zapotřebí aplikovat pokročilejší statistické analýzy.

Z hlediska sociodemografických charakteristik se při otázce na znalosti projevil vliv vzdělání. Při určování pravdivosti výroků u většiny položek častěji odpovídali správně lidé s vysokoškolským vzděláním. Výjimku tvořila položka týkající se množství přípovrchových úložišť v ČR a položka týkající se délky ukládání RO v ČR.

5.5. Nakládání s vyhořelým jaderným palivem a vysoce radioaktivními odpady

Dostáváme se nyní k první otázce, u níž lze provést srovnání s měřením z roku 2007.⁷ Podobně jako předcházející sada otázek, je také otázka na nakládání s VJP a vysoce RO otázkou, která se týká znalostí. Respondentovi jsou v tomto případě nabídnuty čtyři varianty odpovědi („neví“ není aktivně nabízeno). Správnou odpovědí, která nejlépe odpovídá současné situaci v ČR, je přitom odpověď, že VJP a vysoce RO jsou dočasně skladovány s tím, že definitivní řešení bude přijato v budoucnosti. K tomuto skladování v současnosti slouží chladicí bazény v areálech jaderných elektráren Dukovany a Temelín.

Z grafu 7 je zřejmé, že tuto správnou odpověď zvolila v roce 2014 o něco více než pětina dotázaných (23 %). Nejčastěji ale respondenti odpovídali variantou, že VJP a vysoce RO jsou už nyní ukládány do podzemních úložišť (28 %). Ostatní varianty odpovědi jsou méně časté. Odesílání do jiných zemí zvolila celkem asi desetina dotázaných (9 %) a podíl těch, kdo si myslí, že existuje ještě nějaké jiné řešení, je velmi nízký (3 %).

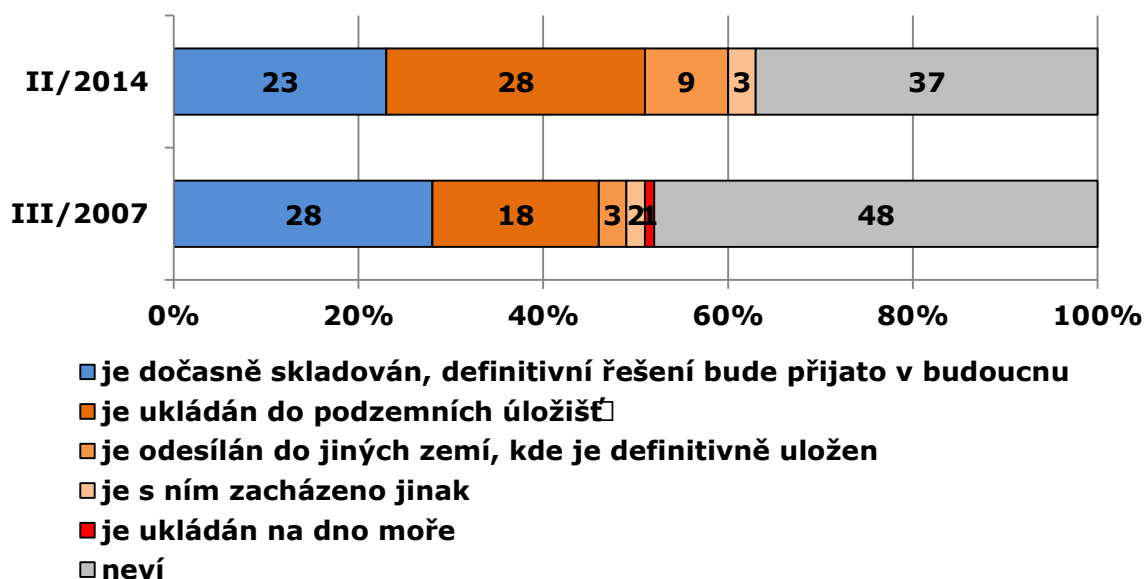
Srovnání dat z let 2014 a 2007 přináší dvě pozoruhodná zjištění. Za prvé znatelně – o 11 procentních bodů – klesl podíl odpovědí „neví“, který ale u této otázky i tak zůstává velmi vysoký. Za druhé se snížil podíl těch, kdo volí správnou variantu odpovědi (o 4 p. b.), a naopak přibylo odpovědí nesprávných. Častější byla v roce 2014 jak odpověď, že VJP a vysoce RO se už skladují v podzemních úložištích (nárůst

⁷ Znění otázky: „Máte představu o tom, jak je v ČR v současné době nakládáno s vyhořelým jaderným palivem a vysoce radioaktivními odpady? Myslíte si, že“ Varianty odpovědí: a) Je dočasně skladován s tím, že definitivní řešení, co s ním, bude přijato někdy v budoucnu. b) Je ukládán do speciálních podzemních úložišť hluboko v zemi. c) Je z ČR odesílán do jiných zemí, kde je definitivně uložen. d) Je s ním zacházeno nějak jinak?

o 10 p. b.), tak i odpověď, že dochází k jejich odesílání do jiných zemí (nárůst o 6 p. b.). Závěr, který z toho vyplývá, je paradoxní: přestože má v roce 2014 více lidí názor na to, jak je v ČR nakládáno s VJP a vysoce RO, jejich názor je častěji než dříve nesprávný.

Co je důvodem či příčinou toho, že mezi lety 2007 a 2014 došlo k tomuto posunu? Jako možné vysvětlení se nabízí, že v průběhu uplynulých sedmi let téma nakládání s VJP a vysoce RO sice intenzivněji vstoupilo do veřejného prostoru, avšak termín „hlubinné uložení“, který při tom byl používán, byl veřejností pochopen nikoli jako dlouhodobý projekt směrem do budoucna, nýbrž jako něco, co už probíhá nebo dokonce jako hotová věc. Lidé zaznamenali, že se ve veřejném prostoru hovoří o HÚ, tomu, co HÚ znamená, ale rozumí nesprávně.

Graf 7. Představa o tom, jak je nakládáno s vyhořelým jaderným palivem a vysoce radioaktivními odpady (v %)

Pozn.: V roce 2007 byla nabízena také varianta odpovědi „je ukládán na dno moře“, kterou tehdy zvolilo 1 % dotázaných. Kvůli této nízké četnosti už tato varianta odpovědi v roce 2014 nebyla ve znění otázky použita.

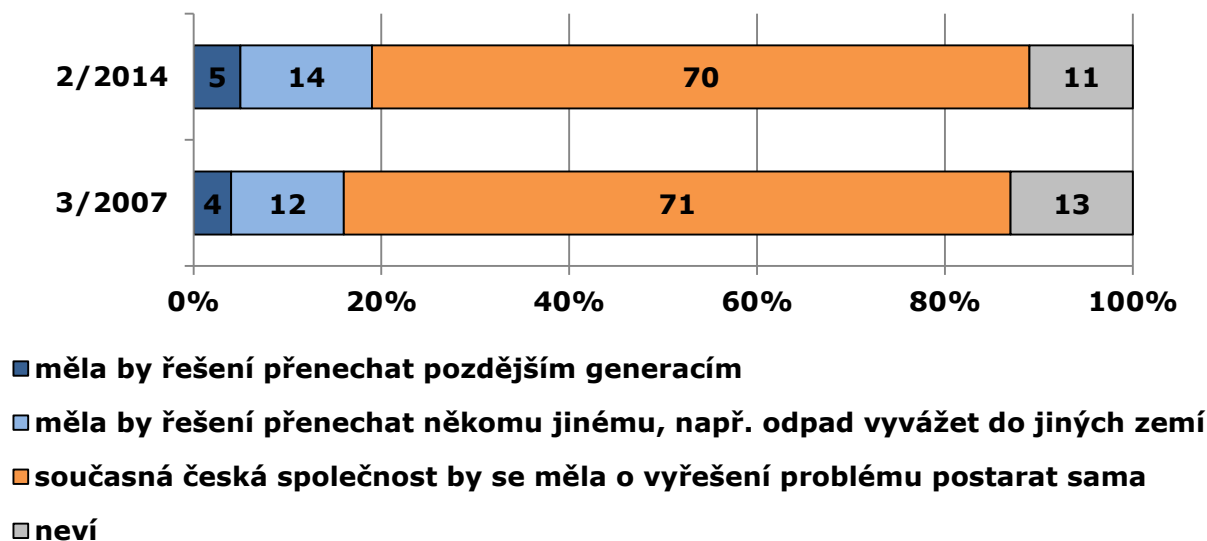
Podrobnější analýza ukazuje, že názor, že VJP a vysoce RO jsou ukládány do podzemních úložišť, je častěji zastáván lidmi, kteří si myslí, že podíl jaderné energetiky v ČR by v budoucnu měl zůstat na současné úrovni (myslí si to 38 % z nich). Nelze vyloučit, že u těchto lidí první postoj posiluje druhý. Protože hlubinné uložení, o jehož existenci jsou přesvědčeni, by řešilo problém s odpady, mohou se tyto lidé domnívat, že právě uložení představuje argument pro to, aby se využívání jádra zatím drželo na současné úrovni.

5.6. Řešení problému s radioaktivními odpady

Také u další otázky je možné provést srovnání s rokem 2007. Tentokrát už ale nejde o otázku na znalost, nýbrž o otázku týkající se názoru na řešení problému s ra-

radioaktivními odpady.⁸ Otázka i možnosti odpovědi přitom obsahují zřetelný normativní moment. Tématem je, jak by se „měl“ řešit problém s RO.

Graf 8. Jak se česká společnost má postavit k problému s radioaktivními odpady (v %)

Z grafu 8 je na první pohled patrné, že postoj veřejnosti se – bereme-li v úvahu statistickou chybu – během uplynulých sedmi let nijak nezměnil. Také v roce 2014 se více než dvě třetiny populace (70 %) domnívají, že o problém s RO by se česká společnost měla postarat sama. Jiné postoje jsou ve výrazné menšině. Zhruba každý sedmý Čech (14 %) by řešení problému přenechal pozdějším generacím, zhruba každý dvacátý (5 %) si myslí, že RO je možné se zbavit jednoduše jejich vývozem do zahraničí. Za pozornost stojí fakt, že podíl odpovědi „neví“ je stabilní a vzhledem ke speciálnosti tématu poměrně nízký, pohybuje se kolem desetiny populace (11 %).

K zajímavému zjištění dospějeme, postavíme-li tato data do kontextu politiky EU v oblasti nakládání s VJP a RO. Ukazuje se, že postoj české veřejnosti v zásadě konvenuje s představami Evropské rady, která ve směrnici 2011/70/EURATOM zdůraznila odpovědnost členských států za vlastní VJP a RO vyjádřila stanovisko, že „každý členský stát má zajistit realizaci vlastního národního programu pro nakládání s VJP a RO“.⁹ Je až překvapivé, jak jednoznačně je v získaných odpovědích přítomno vědomí společenské zodpovědnosti za VJP a RO. Není nicméně jasné, nakolik takováto vnější deklarace odpovědnosti znamená, že česká veřejnost je otevřená přijetí všech konkrétních důsledků, jež obnáší řešení problému VJP a RO specificky prostřednictvím vybudování HÚ.

Z hlediska sociodemografických charakteristik populace je postoj, že by se česká společnost měla o vyřešení problému postarat sama, častěji vyjadřován lidmi s vysokoškolským vzděláním (zastává jej 82 % z nich).

⁸ Znění otázky: „Jak by se podle Vás měla současná česká společnost postavit k problému s vlastními radioaktivními odpady?“ Varianty odpovědí: a) Měla by řešení přenechat pozdějším generacím. b) Měla by řešení přenechat někomu jinému, např. odpad vyvážet do jiných zemí. c) Současná česká společnost by se měla o jeho vyřešení postarat sama.“

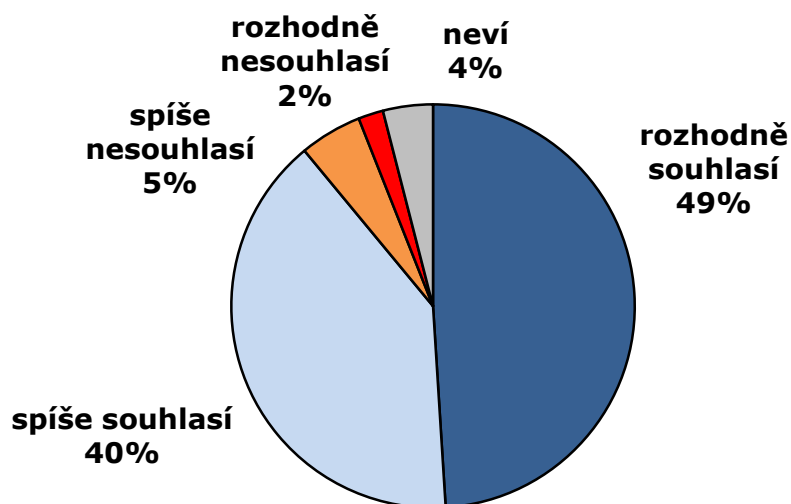
⁹ Council Directive 2011/70/EURATOM of 19 July 2011 establishing a Community framework for the responsible and safe management of spent fuel and radioactive waste, s. L199/55.

5.7. Mezinárodní koordinace nakládání s radioaktivními odpady

Poslední otázka týkající se problematiky RO zjišťovala názor na to, zda by mělo docházet ke sladování přístupů k nakládání s RO mezi jednotlivými státy EU. V předloženém výroku byla potřeba sladování přístupů zdůvodněna argumentem, že nakládání s RO může mít dopady přesahující státní hranice. Respondent byl dotázán, zda s výrokem souhlasí, nebo ne.

Jde o druhou otázku, která do našeho šetření byla přejata ze šetření Eurobarometeru. Pro účely našeho výzkumu jsme český překlad anglického znění otázky mírně pozměnili, aniž by tím ale byla dotčena srovnatelnost našich dat s daty Eurobarometeru.¹⁰ Srovnání dat níže je provedeno v té míře, v jaké to dovolují veřejně dostupné zprávy Eurobarometeru, které bohužel v řadě případů neposkytují úplné údaje o procentuálním rozložení odpovědí na otázku.

Graf 9. *Názor na sladění přístupů jednotlivých států k nakládání s radioaktivními odpady (v %)*

Pohled na graf ozřejmuje, že devět z deseti Čechů (89 %) souhlasí s potřebou koordinace nakládání s RO mezi jednotlivými státy EU. Zastoupení nesouhlasného názoru je velmi nízké (7 %). Souhrnná hodnota souhlasného názoru se zásadně neliší od

¹⁰ Znění otázky ve výzkumu CVVM: „Každý stát Evropské unie je plně zodpovědný za způsoby, jakými nakládá s vlastními radioaktivními odpady. Řekněte mi prosím, nakolik souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím výrokem: Protože nakládání s radioaktivními odpady může mít dopady přesahující státní hranice, měly by se přístupy jednotlivých států sladit a shodně dodržovat.“ Varianty odpovědí: rozhodně souhlasí, spíše souhlasí, spíše nesouhlasí, rozhodně nesouhlasí.

Znění otázky v české verzi Eurobarometeru v roce 2005: Každý stát Evropské unie je plně zodpovědný za způsoby, jakými nakládá s vlastním radioaktivním odpadem. Přečtu Vám nyní několik výroků. U každého z nich mi prosím řekněte, do jaké míry s ním souhlasíte nebo nesouhlasíte. Protože nakládání s radioaktivním odpadem může mít dopady přesahující národní hranice, měly by se přístupy jednotlivých států harmonizovat a shodně dodržovat. Varianty odpovědi: rozhodně souhlasím, spíše souhlasím, spíše nesouhlasím, rozhodně nesouhlasím. (V roce 2008 nezařazena první věta výroku.)

Anglické znění otázky: In the European Union, each member State remains fully responsible for the management of its own radioactive waste. For each of the following statements concerning this question, please tell me to what extent you agree or disagree. Since management of radioactive waste may have effects beyond national borders, harmonized and consistent practices should be found. Varianty odpovědi: totally agree; tend to agree, tend to disagree, totally disagree.

hodnoty 86 % naměřené v České republice v Eurobarometeru v roce 2008. Určitý rozdíl je ovšem v intenzitě souhlasu, který v roce 2008 na úrovni „rozhodně souhlasím“ vyjádřilo 69 % dotázaných, tj. o 20 procentních bodů více než v našem výzkumu.¹¹ Vysvětlením by mohlo být, že v uplynulé době, která byl poznamenána krizí Eurozóny i ideje jednotné Evropy jako takové, došlo k určitému oslabení vstřícnosti vůči mezinárodním regulacím. Pro Evropu jako celek činily souhrnné hodnoty souhlasu v roce 2005 69 % a v roce 2008 90 %.¹²

S myšlenkou, že přístupy k nakládání s odpady by se měly mezinárodně sladit, častěji „rozhodně souhlasí“ lidé s vysokoškolským vzděláním.

¹¹ *Special Eurobarometer 297 – Attitudes towards radioactive waste*, výzkumná zpráva z června 2008, s. 48.

¹² *Special Eurobarometer 227 – Radioactive Waste*, výzkumná zpráva z června 2005, s. 76.
Special Eurobarometer 297 – Attitudes towards radioactive waste, výzkumná zpráva z června 2008, s. 45.

6. Analýza otázek k problematice hlubinného úložiště

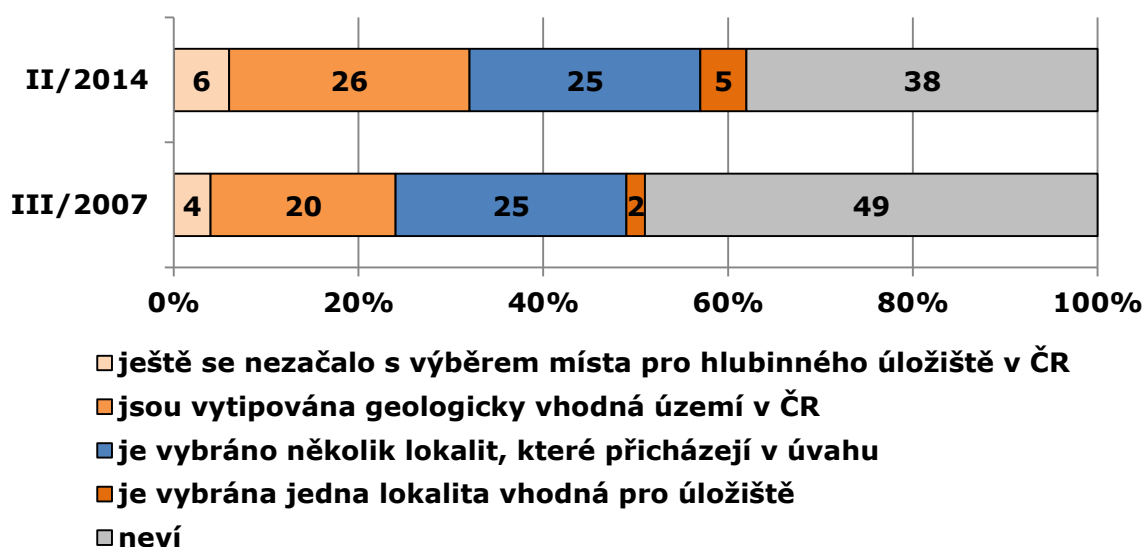
V této části zprávy jsou analyzovány otázky týkající se problematiky HÚ, které se soustředily na **tři tematické okruhy**:

- znalosti týkající se problematiky HÚ a jeho výstavby v ČR
- hodnocení celospolečenského významu a důsledků výstavby HÚ
- pozice HÚ ve srovnání s jinými institucemi či stavbami, které jsou obecně nutné, ale nikdo je nechce mít v blízkosti svého domova.

6.1. Informovanost o fázi výběru lokality pro výstavbu hlubinného úložiště

Pro zjišťování toho, jaké je povědomí občanů o fázi výběru lokality pro výstavbu HÚ byla použita otázka z výzkumu CVVM v roce 2007. V této otázce jsou respondencům nabídnuty čtyři varianty odpovědi, z nichž jedna aktuálně nejlépe vystihuje stav jednání o HÚ (je vybráno několik lokalit, které přicházejí v úvahu), zatímco ostatní tento stav nevystihují a lze je pokládat za nepřesné nebo nepravdivé. Tato převzatá otázka bohužel nezahrnuje fiktivní možnost odpovědi, že HÚ se buduje nebo je hotové, která by umožňovala ověřit domněnku vyslovenou v kapitole 5.5, že část veřejnosti možná HÚ považuje za už se realizující projekt.

Graf 10. Povědomí o fázi výběru lokality pro výstavbu hlubinného úložiště (v %) ¹³

Z grafu, v němž je nejvýstižnější odpověď znázorněna modře, vyplývá, že podíl lidí, kteří mají přesné povědomí o fázi výběru lokality pro výstavbu HÚ, se od roku 2007 nezměnil a dosahuje úrovně přibližně čtvrtiny dospělé populace (25 %). Zhruba

¹³ Znění otázky: „V jakém stádiu je podle Vás výběr vhodné lokality pro hlubinné úložiště vyhořelého jaderného paliva a dalších vysoce radioaktivních odpadů v ČR? a) Ještě se nezačalo s výběrem místa pro vybudování hlubinného úložiště v ČR. b) Jsou již vytipována geologicky vhodná území v rámci ČR. c) Je již vybráno několik konkrétních lokalit, které připadají v úvahu. d) Je již vybrána jedna lokalita vhodná pro vybudování hlubinného úložiště.“

stejná část populace (26 %) se v aktuálním měření vyslovila, že jsou vytipována geologicky vhodná území pro výstavbu HÚ, což je o 6 procentních bodů více než v roce 2007. Jde o názor, jenž sice není zcela přesný (fáze vytipování už byla překročena směrem k fázi výběru několika lokalit), avšak není ani zcela nepravdivý. Pokud přihlížíme k této skutečnosti, mohli bychom říct, že určité povědomí o fázi výběru lokality pro výstavbu HÚ má až polovina Čechů. Je ovšem třeba mít na paměti, že se v tomto případě jedná o tzv. navozenou znalost, tj. respondenti neodpovídali spontánně, ale bylo jim předloženo několik možností odpovědi.

Ostatní varianty odpovědi byly voleny zřetelně méně často. Zajímavé je, že stoupl o 3 p. b. (tj. nad rámec statistické chyby) podíl těch, kdo mají za to, že už je vybrána jedna vhodná lokalita pro HÚ. Celkový nárůst podílů relevantních odpovědí se promítl do snížení počtu odpovědí „neví“ o 11 p. b. Podíl přibližně dvou pětin lidí (38 %), jež se uchýlili k této variantě odpovědi, je ale s ohledem na to, jak vysoko je hodnocena důležitost rozhodnutí o HÚ pro českou společnost (viz 6.3), stále vysoký.

6.2. Znalosti o hlubinném úložišti

Podobně jako v případě RO jsme také vzhledem k HÚ prověřovali, jaká je mezi občany úroveň znalostí o této problematice. Z diskuze při přípravě dotazníku vyplynulo šest výroků o HÚ, u nichž jsme dospěli k závěru, že lze u každého říct, zda je pravdivý, nebo nepravdivý.

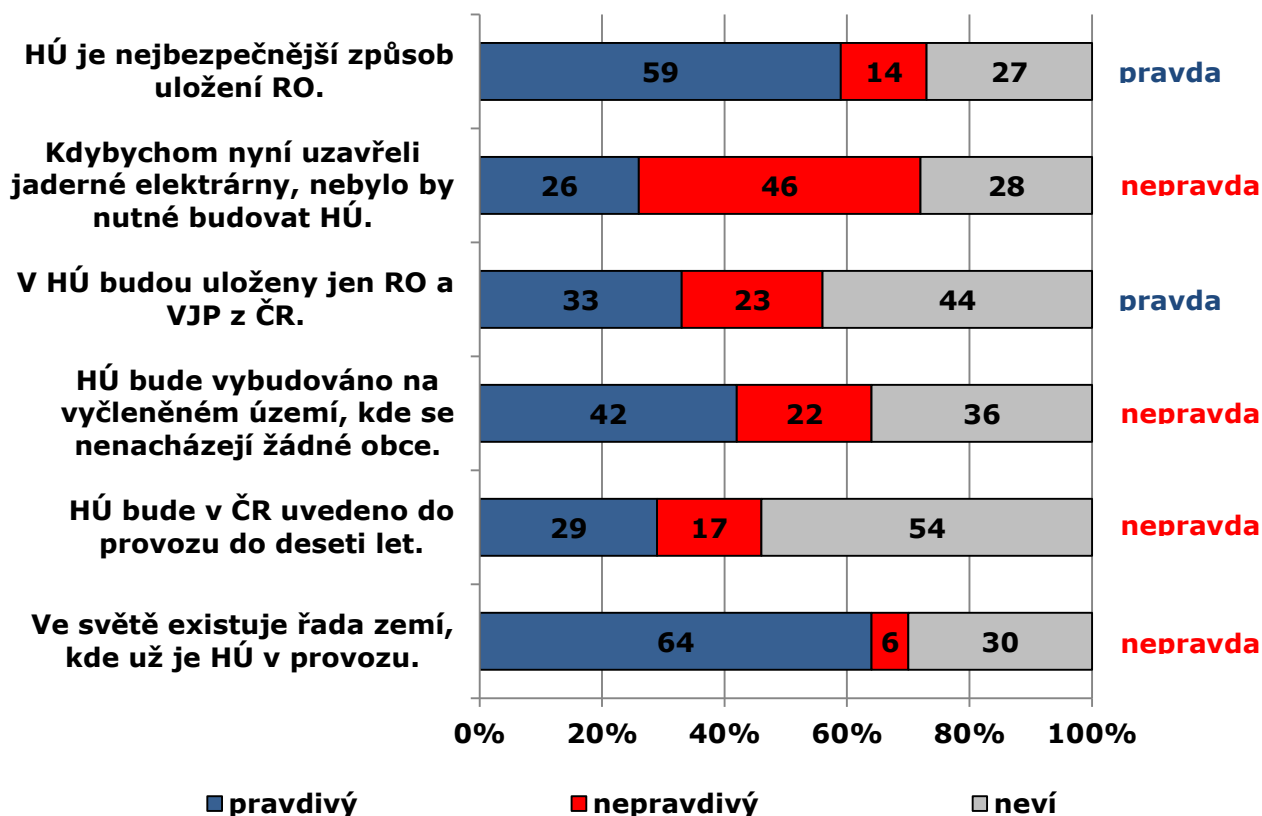
Analýza grafu 11 umožňuje přiblížit se tomu, jaké ve veřejnosti panují představy o HÚ, a dovoluje udělat si obrázek o tom, jakými znalostmi o různých aspektech HÚ lidé disponují. Tři pětiny lidí (59 %) se pravdivě domnívají, že HÚ je v současnosti nejbezpečnějším způsobem uložení radioaktivních odpadů, přičemž v této otázce byl i relativně nejnižší podíl odpovědí „neví“. Zároveň si jen nepatrně větší část lidí (64 %) zcela nepravdivě myslí, že ve světě existuje řada zemí, kde už je HÚ v provozu. Toto spojení dvou ve veřejnosti rozšířených představ, z nichž jedna je pravdivá a druhá nepravdivá, lze brát jako doklad toho, že Češi na jednu stranu mají znalost o bezpečnosti HÚ, na druhou stranu ale nerozumějí tomu, že se jedná o zařízení zcela nového druhu, které zatím nikde ve světě nebylo uvedeno do provozu. Chybí jim tedy důležité informace o HÚ. To je patrné i z toho, že pouze 17 % dotázaných dokázalo správně odpovědět, že není pravda, že HÚ v ČR bude uvedeno do provozu do deseti let. Ze zbývajících respondentů pak 29 % odpovědělo nepravdivě a celých 54 % využilo odpověď „neví“.

Další testované výroky se více vztahují k širším souvislostem toho, proč a jak by HÚ fungovalo. Jen asi čtvrtina lidí (26 %) se ztotožnila s mylným názorem, že pokud bychom nyní zavřeli jaderné elektrárny, nemuseli bychom se zabývat budováním HÚ. Bezmála polovina Čechů (46 %) naopak chápe, že HÚ odpovídá na problém, který tu je nehledě na to, jak se bude dále vyvíjet energetická politika státu. U ostatních položek je úroveň znalostí nižší. Asi třetina lidí (33 %) věří tomu, že v HÚ v ČR bude uloženo jen VJP z ČR. Opak si naproti tomu myslí zhruba pětina populace (23 %) a zároveň se u tohoto výroku vyskytuje velmi vysoký podíl odpovědí „neví“ (44 %). Jen asi pětina lidí (22 %) správně odpověděla, že HÚ se nebude nacházet na vyčleněném území, kde nejsou žádné obce. Zbývajících čtyři pětiny (78 %) zastávají opačný názor nebo „neví“.

Celkově lze konstatovat, že znalosti občanů o projektu HÚ jsou velmi mezerovité, což odpovídá tomu, že tomuto tématu zatím ve veřejném prostoru není věnována

širší a dlouhodobá pozornost. Žádný z respondentů nedokázal správně odpovědět na všechny otázky.

Graf 11. Znalosti o hlubinném úložišti (v %) ¹⁴

Pozn.: Po pravé straně grafu je vedle pruhů uvedeno, zda je daný výrok pravdivý, nebo nepravdivý. Položky jsou řazeny sestupně podle toho, jak velká část respondentů správně určila pravdivost či nepravdivost výroku.

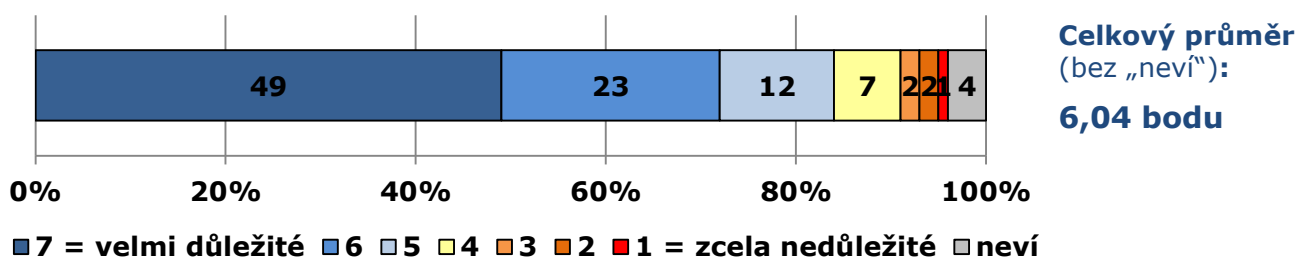
Bylo zjištěno několik zajímavých souvislostí ve vztahu k sociodemografickým charakteristikám populace. O tom, že HÚ je nejbezpečnějším způsobem uložení RO, jsou častěji přesvědčeni ti, kdo si myslí, že podíl jaderné energetiky v ČR by se měl „spíše zvyšovat“. V jejich postoji k jaderné energetice tedy projekt HÚ může fungovat jako určitý podpůrný argument. Nepravdivé představy, že HÚ už funguje v řadě zemí a že bude v ČR vybudováno do deseti let, častěji sdílají lidé, kteří se domnívají, že podíl jaderné energetiky v ČR by měl zůstat na současné úrovni. Na tom se ukazuje, že i ve skupině, která má relativně vstřícnější postoj k jaderné energetice, chybí o projektu HÚ přesnější informace. Nepravdivost výroku, že při okamžitém uzavření jaderných elektráren by nebylo nutné budovat HÚ, častěji prohlédli lidé se středním a vysokoškolským vzděláním.

¹⁴ Znění otázky: „V současnosti existuje záměr vybudovat na území ČR hlubinné úložiště radioaktivních odpadů a vyhořelého jaderného paliva. Jsou podle Vás následující výroky o hlubinném úložišti pravdivé, nebo nepravdivé? a) Hlubinné úložiště představuje dosud nejbezpečnější způsob dlouhodobého uložení vysoce radioaktivních odpadů a vyhořelého jaderného paliva. b) Hlubinné úložiště bude v ČR uvedeno do provozu do deseti let. c) Ve světě existuje řada zemí, kde už je hlubinné úložiště v provozu. d) V hlubinném úložišti budou uloženy jen radioaktivní odpady a vyhořelé jaderné palivo, které pocházejí z ČR. e) Hlubinné úložiště bude vybudováno na vyčleněném území, kde se nenacházejí žádné obce. f) Kdybychom nyní uzavřeli jaderné elektrárny, nebylo by nutné budovat hlubinné úložiště.“ Varianty odpovědí: pravdivý; nepravdivý.

6.3. Důležitost rozhodnutí o místě vybudování hlubinného úložiště

Kromě znalostí týkajících se HÚ je cennou informací také to, jak je lidmi vnímána důležitost rozhodnutí o místě výstavby HÚ. Jde o otázku, kde jsou relevantní všechny odpovědi, tedy i odpovědi od těch, kdo jinak o HÚ mají jen velmi nízké nebo žádné znalosti. Důležitost jsme při formulaci otázky pojali tak, že je vztažena k české společnosti jako celku.

Graf 12. *Důležitost rozhodnutí o místě vybudování hlubinného úložiště pro českou společnost (%)*¹⁵

Z grafu 12 je na první pohled viditelné, že rozhodnutí o místě výstavby HÚ je občany ČR vnímáno jako celospolečensky mimořádně významné. Jako záležitost maximální důležitosti je vnímá asi polovina lidí (49 %) a důležitost mu více či méně přiznává i další zhruba třetina (35 %). Názory, že rozhodnutí o místě výstavby HÚ není ani důležité, ani nedůležité, nebo že jde o něco nedůležitého, sdílí celkově kolem desetiny populace (12 %). Podíl odpovědí „neví“ je velmi nízký, což znamená, že téměř všichni se k otázce dovedou vyjádřit.

Podrobnější analýza přináší zjištění, že za „velmi důležité“ rozhodnutí o místě výstavby HÚ statisticky významně častěji pokládají lidé, kteří si myslí, že podíl jaderné energetiky v ČR by se v budoucnu „rozhodně měl snižovat“ (možnost 7 zvolilo 65 % z nich). Ukazuje se tak, že i odpůrci jaderné energetiky si uvědomují nutnost řešit problém s vysoce RO a VJP.

6.4. Hodnocení dopadu výstavby úložiště na dotčenou obec

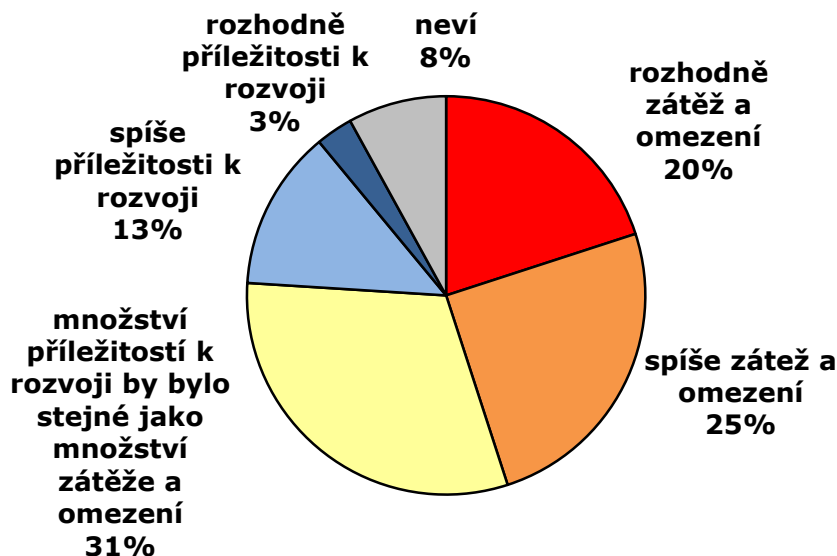
Do výzkumu jsme zařadili otázku, která zjišťovala, jak jsou hodnoceny budoucí dopady výstavby a provozu HÚ pro obec, jež se bude nacházet v jeho blízkosti. Otázka vznikla jako alternativa k tzv. baterii otázek, kdy se respondenti prostřednictvím několika dílčích otázek vyjadřují k různým „aspektům“ zkoumaného jevu. Jelikož nelze předpokládat, že občané ČR disponují natolik diferencovaným názorem na HÚ, aby hodnocení mohli provést takto detailněji, zvolili jsme v tomto případě jiný způsob formulace otázky. Položili jsme sice jen jednu otázku, aby získané hodnocení mělo komplexnější charakter, byla ale zároveň respondentovi předložena karta, která uváděla čtyři nejdůležitější „pozitiva“ a „negativa“ projektu HÚ. Tak bylo zároveň zajištěno, že i respondenti, kteří o HÚ nic nevědí, vyslovují své hodnocení s vědomím určitých základních informací.

¹⁵ Znění otázky: „Jak důležité je pro českou společnost rozhodnutí o tom, kde vybudovat hlubinné úložiště radioaktivních odpadů a vyhořelého jaderného paliva? Odpovězte s použitím stupnice od 1 do 7, kde 1 znamená zcela nedůležité a 7 velmi důležité.“ Varianty odpovědí: 1 = zcela nedůležité až 7 = velmi důležité.

Karta předkládaná respondentům při pokládání otázky:

PŘÍLEŽITOSTI K ROZVOJI	ZÁTĚŽ A OMEZENÍ
zvýhodnění ze strany státu pracovní příležitosti technologická prestižnost stavby uznání společnosti vůči lokalitě, která za stavbu převezme odpovědnost	rozsáhlé stavební práce vlastní provoz úložiště manipulace s vyhořelým jaderným palivem ukládání vyhořelého jaderného paliva do země

Graf 13. *Hodnocení dopadu výstavby a provozu hlubinného úložiště pro dotčenou obec (%)*¹⁶

Z grafu 13 vyplývá, že občané silněji vnímají možné negativní dopady výstavby a provozu HÚ pro obec než dopady pozitivní. Celkem více než dvě pětiny z nich (45 %) mají za to, že výstavba a provoz HÚ by obci v jeho blízkosti přinesly zátěž a omezení, zatímco jen asi sedmina (16 %) si myslí, že by znamenaly příležitosti k rozvoji. Vedle toho ovšem existuje téměř třetina (31 %) těch, kdo se nepřiklánějí ani na jednu stranu a jsou toho názoru, že množství zátěže a omezení a množství příležitostí k rozvoji by se vzájemně vyrovnaly. I když tedy jsou optimistická očekávání v menšině, je zřejmé, že hodnocení lidí není černobílé - v české veřejnosti je zřetelně přítomná vůle vnímat výstavbu HÚ také jako příležitost. Bylo by nepochybně zajímavé srovnat tato data za obecnou populaci ČR s tím, jaký je v této otázce názor obyvatel vybraných lokalit, kde se v současnosti zvažuje možnost výstavby HÚ.

Z hlediska sociodemografických charakteristik populace vnímají možnou zátěž a omezení, jež by výstavba a provoz HÚ přinesly obci, častěji lidé ve věku 15 až 19 let,

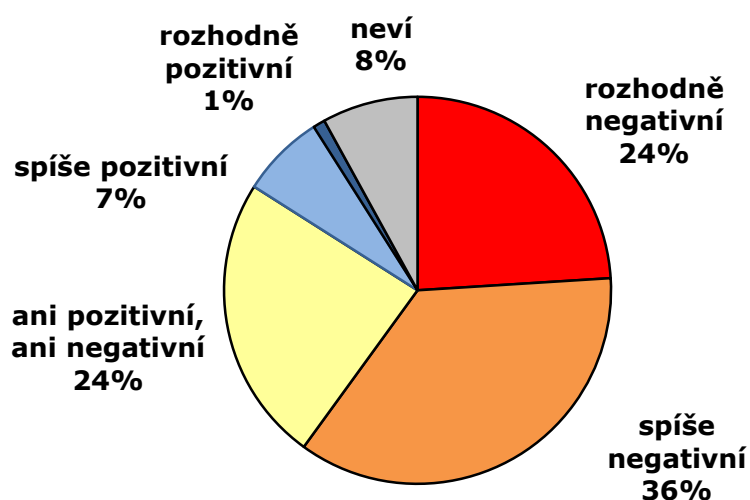
¹⁶ Znění otázky: „Výstavba a provoz hlubinného úložiště by obci, která by se nacházela v jeho blízkosti, přinesly příležitosti k rozvoji i zátěž a omezení, jak je uvedeno na kartě. Příležitosti k rozvoji by se týkaly zvýhodnění ze strany státu, pracovních příležitostí, technologické prestižnosti stavby a uznání společnosti vůči lokalitě, která za stavbu převezme odpovědnost. Zdrojem zátěže a omezení by naopak byly rozsáhlé stavební práce, vlastní provoz úložiště, manipulace s vyhořelým jaderným palivem a ukládání tohoto paliva do země. Uvážíte-li všechny tyto skutečnosti, znamenaly by výstavba a provoz hlubinného úložiště pro obec v jeho blízkosti příležitosti k rozvoji, nebo zátěž a omezení?“ Varianty odpovědí: rozhodně příležitosti k rozvoji; spíše příležitosti k rozvoji; množství příležitostí k rozvoji by bylo stejné jako množství zátěže a omezení; spíše zátěž a omezení; rozhodně zátěž a omezení.

názoroví příznivci politického středu a ti, kdo si myslí, že podíl jaderné energetiky v ČR by se měl snižovat. Příležitosti k rozvoji naopak o něco častěji vidí lidé orientující se na pravou stranu politického spektra a ti, kteří si naopak myslí, že podíl jaderné energetiky v ČR by se měl zvyšovat.

6.5. Hodnocení dopadu výstavby úložiště pro lidi žijící v jeho blízkosti

Výstavba a provoz úložiště budou mít dopad nejen na obec nacházející se v jeho blízkosti, nýbrž i na konkrétní životy lidí, kteří v této obci bydlí. Jedná se o dva překrývající se, ale nikoli identické jevy. Do výzkumu jsme proto zařadili také samostatnou otázku, která zjišťuje, jak jsou hodnoceny dopady výstavby a provozu HÚ pro lidi žijící v jeho blízkosti.

Graf 14. *Hodnocení dopadů výstavby a provozu hlubinného úložiště pro lidi žijící v jeho blízkosti (%)*¹⁷

Ve srovnání s hodnocením dopadů výstavby a provozu HÚ na dotčenou obec (viz graf 13), je hodnocení dopadu na životy lidí zřetelně méně optimistické. Tři pětiny populace (60 %) zastávají názor, že tyto dopady budou negativní, zatímco pozitivní dopady by očekávala méně než desetina Čechů (8 %). Asi čtvrtina lidí (24 %) zastává neutrální stanovisko. Zdá se, že vidět potenciální výhody, které by výstavba a provoz HÚ mohly mít, je snazší ve vztahu k obci, než ve vztahu k jednotlivcům a jejich životům.

O tom, že dopady na životy lidí by byly „spíše negativní“ jsou častěji přesvědčeny ženy a lidé se středoškolským vzděláním s maturitou, „rozhodně negativní“ by tyto dopady byly podle těch, kdo jsou „rozhodně“ pro snižování podílu jaderné energetiky. Naopak lidé myslící si, že podíl jaderné energetiky by se „spíše“ měl zvyšovat, jsou ohledně možných dopadů výstavby a provozu HÚ na životy lidí o něco častěji optimisty.

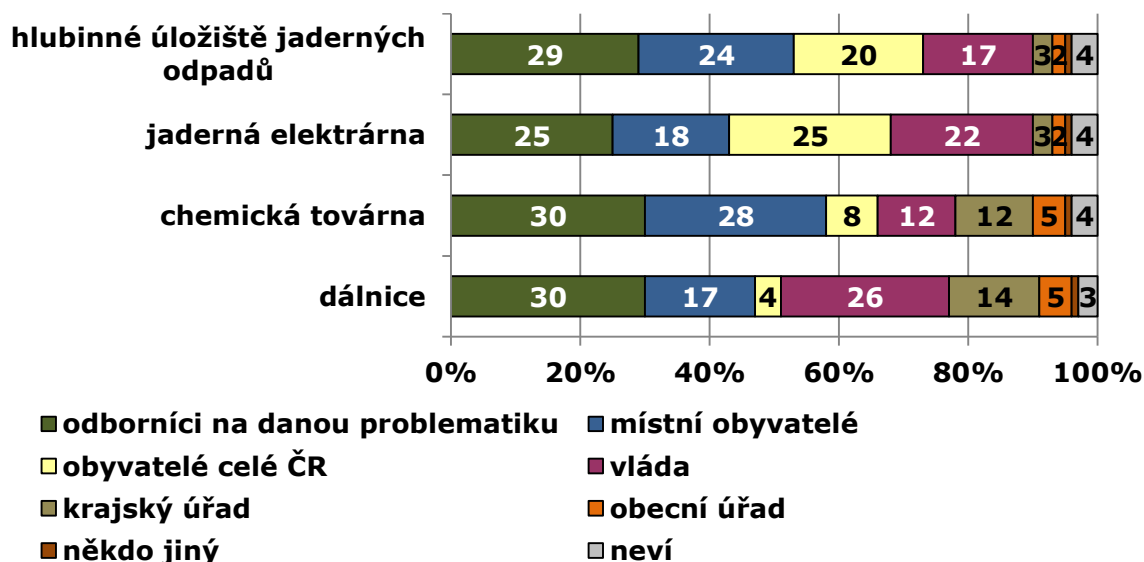
¹⁷ Znění otázky: „Jaké podle Vás budou celkové důsledky výstavby a provozu hlubinného úložiště pro lidi, kteří budou žít v jeho blízkosti? Budou:“ Varianty odpovědí: rozhodně pozitivní; spíše pozitivní; ani pozitivní, ani negativní; spíše negativní; rozhodně negativní.

6.6. Kdo by měl rozhodovat o výstavbě úložiště

Zvláštní tematický okruh výzkumu je spojen s otázkou, jaká je pozice HÚ ve srovnání s jinými institucemi či stavbami, které jsou sice obecně nutné a slouží veřejnosti, avšak nikdo je nechce mít v blízkosti svého domova. Abychom zjistili, do jaké míry lidé v tomto smyslu chápou stavbu HÚ jako něco zcela neobvyklého, co vyžaduje zvláštní procesy rozhodování, zasadili jsme HÚ do kontextu šesti dalších institucí či staveb, které v okolí svého vzniku většinou vyvolávají sociální nevoli.

Otázka, kterou jsme pokládali, vyšla z otázky použité ve výzkumu CVVM v roce 2007.¹⁸ Tehdy jsme se vedle HÚ ptali na to, kdo by měl rozhodovat o výstavbě jaderné elektrárny, chemické továrny a dálnice. V aktuálním výzkumu k těmto čtyřem položkám přibily další tři: věznice, odvykací zařízení pro závislé a psychiatrická léčebna. Respondenti byli vyzváni, aby z nabízených možností vybrali jednu instanci, která by podle nich při výstavbě těchto staveb či zřizování těchto institucí měla mít rozhodující slovo.

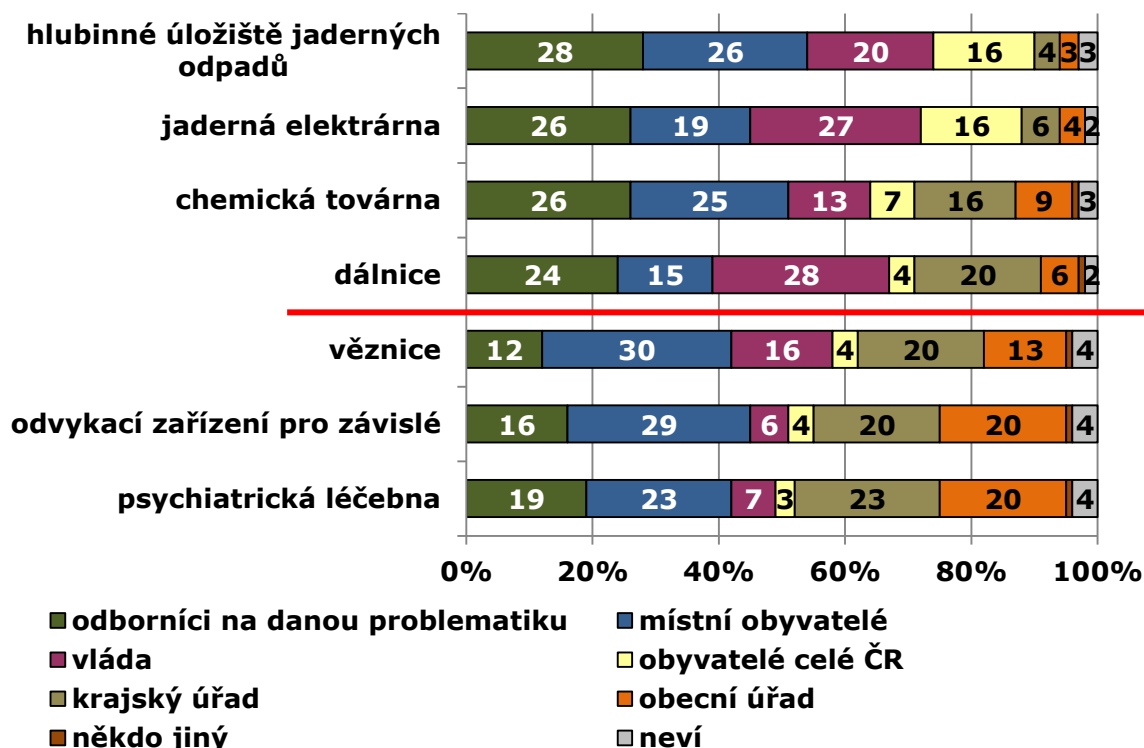
Graf 15. *Kdo by měl rozhodovat o výstavbě vybraných zařízení, **III/2007** (v %)*

Jak je vidět v grafu 15, u čtyř svou povahou zpravidla velmi rozsáhlých typů staveb, které byly použity při dotazování v roce 2007, respondenti přisoudili největší roli odborníkům (minimálně 25 %) a místním obyvatelům. Zejména v případě jaderné elektrárny, ale i HÚ, by ovšem čtvrtina (25 %), resp. pětina (20 %) z nich naslouchala hlasu všech obyvatel ČR. Klíčová role při rozhodování byla částí respondentů přiznána také vládě, zvl. pokud jde o rozhodování o vybudování dálnice a jaderné elektrárny. Na rozdíl od HÚ a elektrárny vystupuje u chemické továrny a dálnice do popředí význam krajského úřadu a v menší míře také obecního úřadu.

¹⁸ Znění otázky: „Kdo by měl podle Vás především rozhodovat o tom, zda se v určité lokalitě postaví: dálnice, chemická továrna; jaderná elektrárna; hlubinné úložiště radioaktivních odpadů; věznice; odvykací zařízení pro závislé; psychiatrická léčebna?“ Varianty odpovědí: vláda; krajský úřad; obecní úřad; odborníci na danou problematiku; místní obyvatelé; obyvatelé celé ČR; někdo jiný.

Graf 16. Kdo by měl rozhodovat o výstavbě vybraných zařízení, **II/2014** (v %)

Díváme-li se na data z roku 2014, jak je uvádí graf 16, můžeme pozorovat, že u většiny položek dotazovaných už v roce 2007 se uplatňují podobné vzorce rozložení četností jako v grafu 15. Nejvýznamnější výjimku představuje snížení významu, jenž je přisouzen obyvatelům celé ČR, a naopak posílení pozice vlády jako instance rozhodující o výstavbě. Nejmarkantněji se to ukazuje v případě jaderné elektrárny, kde podíl odpovědi „obyvatelstvo celé ČR“ poklesl o 9 procentních bodů, zatímco podíl odpovědi „vláda“ o 5 p. b. stoupl.

O všech třech nově zařazených položkách platí, že se rozložením četností odlišují od položek dřívějších. Role odborníků je zde vnímána jako méně důležitá. Na významu naproti tomu, zejm. v případě věznice a odvykacího zařízení pro závislé, získávají místní obyvatelé. Role vlády je zřetelněji vnímána pouze v případě věznic. Názory na to, kdo by měl rozhodovat, se přesouvají směrem ke krajským úřadům a s ohledem na výstavbu odvykacího zařízení nebo psychiatrické léčebny také silněji směrem k obecním úřadům. Tabulku je možné číst jako znázornění toho, jak se v případě méně robustních staveb, které v různé míře představují tři nové položky, názor na to, kdo má rozhodovat, přesouvá od odbornosti, vlády a obyvatel ČR směrem k místním obyvatelům a lokálním politickým strukturám.

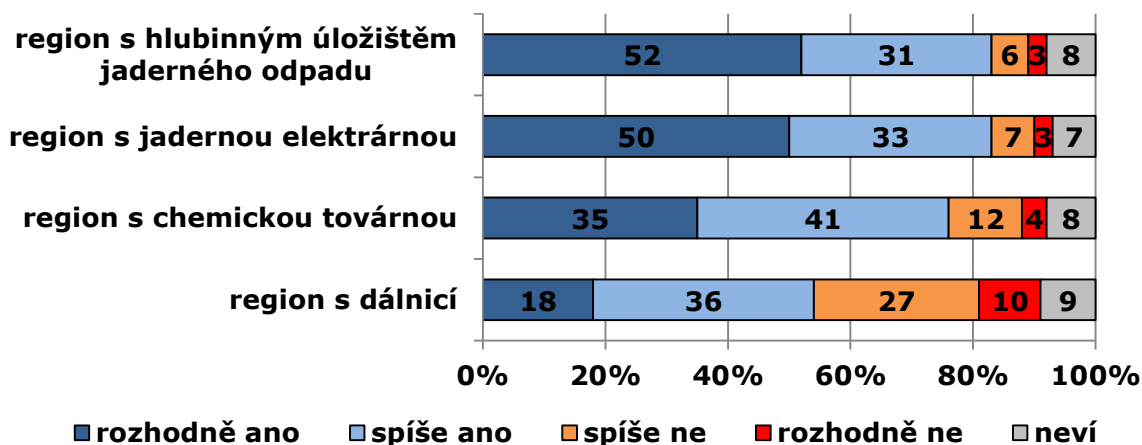
Vzhledem k HÚ podrobnější analýza odhaluje, že názor, že by o výstavbě HÚ měla rozhodovat vláda, je častěji zastáván obyvateli Prahy a těmi, kdo si myslí, že podíl jaderné energetiky v ČR by se v budoucnu měl „spíše zvyšovat“.

6.7. Otázka zvýhodnění plynoucích z výstavby úložiště

Újmu, která je rozhodnutím o výstavbě zatěžujícího zařízení činěna nějaké lokalitě či regionu, je možné kompenzovat určitými zvýhodněními, nejuniverzálněji např. penězi či jinými materiálními výhodami. Navázali jsme na otázku z roku 2007 a zjišťovali jsme, nakolik Češi považují za oprávněné poskytovat takové zvýhodnění v případě

realizace těch typů staveb, jimiž jsme se zabývali už v souvislosti s otázkou rozhodování o výstavbě (viz 6.6).¹⁹

Graf 17. *Otázka zvýhodnění regionu se zatěžujícím zařízením na svém území, 3/2007 (v %)*

Pozn.: Položky řazeny sestupně podle součtu odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“.

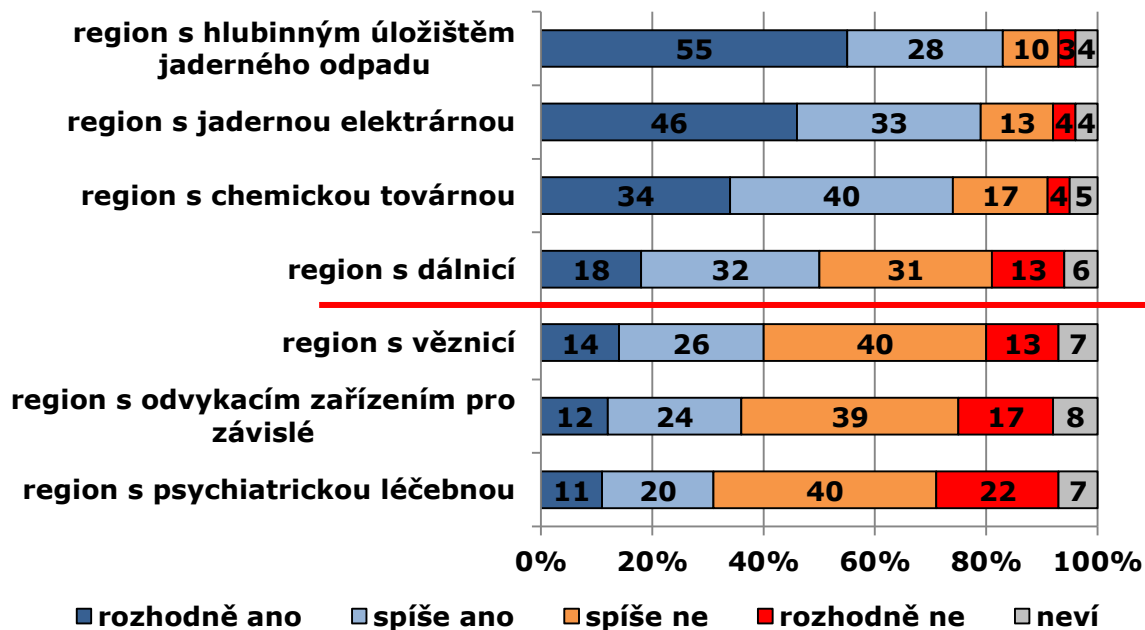
Graf 17 prezentuje data z roku 2007, kdy byly do baterie zařazeny jen čtyři typy staveb. Zhruba čtyři pětiny lidí (83 %) se domnívají, že takováto zvýhodnění by regionu měla být poskytnuta, pokud v něm došlo k výstavbě HÚ nebo jaderné elektrárny. A přibližně tři čtvrtiny Čechů si také myslí – i když o něco méně vyhraněně (jen 35 % „rozhodně ano“) –, že na podobná zvýhodnění by region měl mít nárok v případě výstavby chemické továrny. Vstřícnost k poskytování zvýhodnění je tedy u těchto položek mimořádně vysoká. U poslední položky, která se týká zvýhodnění pro region, jímž prochází dálnice, je celkový podíl souhlasného názoru nižší, i tak jej ale vyjadřuje asi polovina populace (54 %).

V grafu 18, který shrnuje výsledky aktuálního výzkumu, jsou původní čtyři dotazované položky rozšířeny o tři nové. Původní položky vykazují velmi podobný vzorec rozložení četností jako v datech v grafu 17. Vzhledem ke třem nově zařazeným zatěžujícím institucím či stavbám je ochota lidí k poskytování zvýhodnění nižší, jde tu o menšinový názor. Region s věznicí by se měl dočkat zvýhodnění podle asi dvou pětin lidí (40 %). U regionu s odvykacím zařízením pak hodnota souhlasného názoru klesá na 36 % a u regionu s psychiatrickou léčebnou na 31 %. Podíl názoru „neví“ je nízký.

Na otázce týkající se zvýhodnění se ukazuje, že lidé vnímají specifický charakter technologických či průmyslových staveb, jež s sebou nesou riziko znečištění či havárie. Do této kategorie spadají první tři položky, kde je souhlas s poskytnutím zvýhodnění velmi vysoký. U významné stavby infrastrukturního zaměření, již představuje dálnice, je míra souhlasu se zvýhodněními nižší, ale stále ještě ji vyjadřuje asi polovina populace. Zbývající stavby mají společné to, že jde o zařízení pro dlouhodobý pobyt lidí se sociálním stigmatem a rizikem deviantního chování. Zde převažuje postoj zvýhodnění neposkytovat.

¹⁹ Znění otázky: „Měl by mít region, který má na svém katastrálním území následující zařízení nějaká zvláštní zvýhodnění? a) Region, jímž prochází dálnice, b) region, v němž funguje chemická továrna, c) region s jadernou elektrárnou, d) region s hlubinným úložištěm radioaktivních odpadů, e) region s věznicí, f) region s odvykacím zařízením pro závislé, g) region s psychiatrickou léčebnou.“ Varianty odpovědí: rozhodně ano; spíše ano; spíše ne; rozhodně ne.

Graf 18. *Otázka zvýhodnění regionu se zatěžujícím zařízením na svém území, 2/2014 (v %)*

Pozn.: Položky řazeny sestupně podle součtu odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“.

Zajímavý poznatek o problematice HÚ získáváme, pokud odpovědi na otázku na zvýhodnění analyzujeme ve vztahu k odpovědím na otázku, kdo by měl rozhodovat. O tom, že by v případě HÚ mělo být poskytováno zvýhodnění, jsou statisticky významně častěji přesvědčeni ti, kdo se domnívají, že o výstavbě HÚ by měli rozhodovat místní obyvatelé.

7. Hlubinné úložiště a občanská angažovanost

Společně s blokem otázek k problematice RO a HÚ zařadilo CVVM do únorového šetření také rozsáhlejší blok otázek týkající se vztahu občanů k politice a k různým formám angažovanosti ve veřejných a politických záležitostech. Data z tohoto bloku otázek lze použít pro doplnění předchozí analýzy. Umožňují sledovat, jak názor na HÚ souvisí s tím, jak se lidé staví k politice, demokratickým principům a mechanismům občanské společnosti.

Blok otázek zaměřený na vztah občanů k politice a k různým formám občanské angažovanosti pokrýval tyto tematické okruhy:

- spokojenost s fungováním demokracie a politického systému
- zájem občanů o politiku a projevy tohoto zájmu v jejich životě
- zapojení občanů do veřejného života a do aktivit politického charakteru
- názor na možnost občanů prosadit změnu zákona
- názor na možnost občanů ovlivnit politické záležitosti
- politické sebevědomí občanů, tj. jejich sebehodnocení toho, nakolik si myslí, že rozumějí politickému dění a mohou do něj sami vstupovat.

Zaměření následující analýzy je účelné zúžit. Je vhodné omezit se pouze na tu část otázek k problematice RO a HÚ, kde se sledování souvislosti se vztahem občanů k politice a k různým formám angažovanosti jeví být - logicky a na základě studia dat - nejsmysluplnější či nejzajímavější. Ve vyznačené perspektivě se proto tato poslední část závěrečné zprávy soustředí jen na dvě otázky týkající se názoru na HÚ, a to sice:

- na otázku zjišťující názor na důležitost rozhodnutí o místě vybudování HÚ
- na otázku zjišťující hodnocení dopadu výstavby HÚ pro lidi žijící v jeho blízkosti.

7.1. Občanská angažovanost a důležitost rozhodnutí o hlubinném úložišti

Otázka týkající se celospolečenské důležitosti rozhodnutí o místě vybudování HÚ byla samostatně analyzována v části 6.3. Respondenti měli možnost volit odpověď na tuto otázku na škále 1 až 7, kde 1 znamenalo „zcela nedůležité“ a 7 „velmi důležité“. Podobným způsobem, jako byly v průběhu celé této zprávy odpovědi respondentů analyzovány vzhledem k tzv. sociodemografickým charakteristikám populace, lze je nyní vztáhnout k tomu, jak se staví k politice a k různým formám angažovanosti ve veřejných a politických záležitostech.

V odpovědi na otázku po důležitosti rozhodnutí o místě vybudování HÚ zvolila daleko největší část respondentů (49 %) odpověď 7, tj. pokládají toto rozhodnutí za maximálně celospolečensky důležité. Jako nejzajímavější téma analýzy se nabízí zaměřit se na tuto zhruba polovinu populace a pokusit se blíže postihnout její profil.

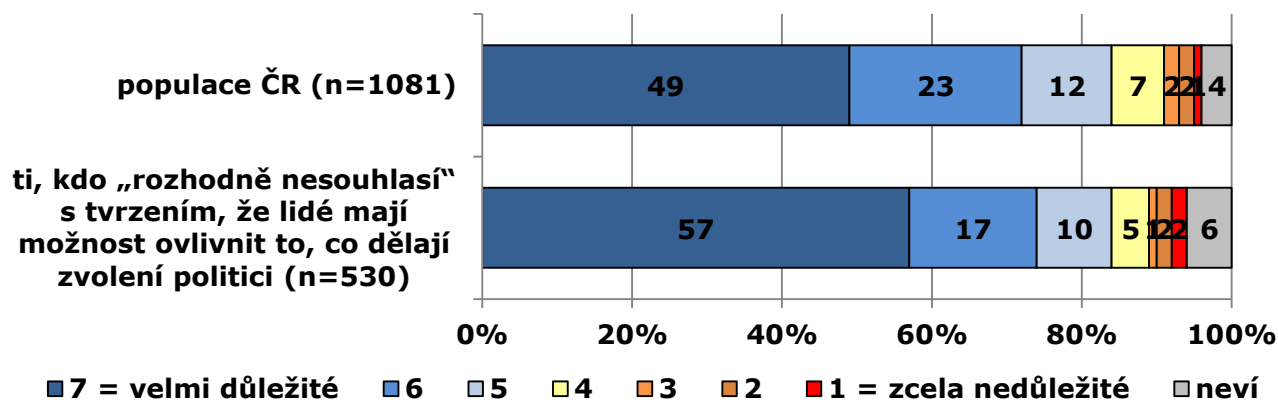
Lidé považující rozhodnutí o HÚ za maximálně důležité volili na otázky, které se týkají vztahu k politice a různým formám občanské angažovanosti, statisticky významně častěji než ostatní určité varianty odpovědi. Následující přehled v levém sloupečku shrnuje tyto zaznamenané tendence v odpovídání a v pravém sloupečku uvádí jejich interpretaci.

Tabulka 1. Souvislost otázky na důležitost rozhodnutí o HÚ s otázkami na vztah k politice a různým formám veřejné angažovanosti

Statisticky významně častější odpovědi ve skupině těch, kdo rozhodnutí o HÚ považují za maximálně důležité	INTERPRETACE DAT: identifikace názorových tendencí
<p>„rozhodně nesouhlasí“ s tvrzením, že lidé mají možnost ovlivnit to, co dělají zvolení politici</p>	<p>Tendence stavět se k politice a k politikům skepticky. Přesvědčení o tom, že politici jednají účelově a nezajímají se o myšlení a skutečné problémy běžných lidí.</p>
<p>„rozhodně souhlasí“ s tím, že se strany zajímají jen o hlasy lidí ve volbách, ne o jejich názory</p>	
<p>odpovídají „rozhodně ne“ na otázku, zda lidé mohou ovlivnit řešení problémů ve státě</p>	
<p>odpovídají „rozhodně ne“ na otázku, zda je v našem politickém systému s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě</p>	<p>Pochybování o politickém systému z hlediska toho, zda umožňuje rovnoprávný a spravedlivý přístup k lidem, který by zohledňoval jejich oprávněné požadavky.</p>
<p>odpovídají „rozhodně ne“ na otázku, zda lidé v dnešní době mohou dosáhnout svých oprávněných požadavků</p>	
<p>odpovídají „rozhodně ne“ na otázku, zda jsou spokojeni s fungováním demokracie v ČR</p>	<p>Vnímavost vůči problémům s realizací ideje demokracie v ČR. Vstřícnost k tomu, aby o místních otázkách rozhodovali přímo občané.</p>
<p>domnívají se, že o místních otázkách by neměli rozhodovat volení politici, ale „rozhodně přímo občané“</p>	
<p>„rozhodně souhlasí“ s tvrzením, že dobře rozumí problémům naší země</p>	<p>Přestože se pokládají za znalé problémů země, k možnosti vlastního politického angažmá se staví rezervovaně.</p>
<p>odpovídají „rozhodně nesouhlasím“ na to, zda se považují za dostatečně způsobilé k tomu, aby se účastnili politického dění</p>	
<p>jedná-li se o změně zákona, pokládají za „rozhodně neúčinné“ prosazovat ji násilnou akcí nebo hladovkou</p>	<p>Odmítání politického radikalismu.</p>
<p>mají za to, že pro změnu zákona jsou „rozhodně účinné“ práce v politické straně a dopisy novinám</p>	

Následující graf ukazuje, jakým způsobem se názor na důležitost rozhodnutí o výstavbě HÚ liší mezi populací ČR a skupinou těch, kdo „rozhodně nesouhlasí“ s tvrzením, že lidé mají možnost ovlivnit to, co dělají zvolení politici. Jde o názornou ilustraci souvislosti, které se týká první položky v tabulce 1. Podobným způsobem by bylo možné analyzovat i ostatní položky tabulky a ukázat, že podíl odpovědi „7“ je v nich vyšší než u populace ČR.

Graf 19. *Jak důležité je pro českou společnost rozhodnutí o tom, kde vybudovat hlubinné úložiště radioaktivních odpadů a vyhořelého jaderného paliva?*

7.2. Občanská angažovanost a hodnocení dopadu výstavby HÚ pro lidi žijící v jeho blízkosti

Otázka dopadů výstavby HÚ pro lidi žijící v jeho blízkosti byla analyzována v části 6.5. Celkem 24 % dotázaných odpovědělo, že tyto dopady budou „rozhodně negativní“. Podobně jako u otázky na důležitost rozhodnutí o HÚ je nyní také u této skupiny, která se k HÚ staví vyhraněně negativně, možné analyzovat, jaký vztah k politice a k různým formám veřejné angažovanosti je pro ni charakteristický.

Podrobnější analýza dat i u této otázky odhaluje známky skeptického postoje k politice a politikům a pochybování o politickém systému v ČR. U těch, kdo si myslí, že dopady výstavby HÚ na životy lidí budou negativní, se statisticky významně častěji setkáváme s těmito odpověďmi:

- „rozhodně souhlasí“ s tvrzením, že se strany zajímají jen o hlasy lidí ve volbách, ne o jejich názory
- nesouhlasí („spíše“ i „rozhodně“) s tím, že volby jsou účinný způsob, jak mohou lidé ovlivnit to, co dělají politici
- odpovídají „rozhodně ne“ na otázku, zda lidé mohou ovlivnit řešení problémů ve státě
- odpovídají „rozhodně ne“ na otázku, zda lidé v dnešní době mohou dosáhnout svých oprávněných požadavků
- odpovídají „rozhodně ne“ na otázku, zda je v našem politickém systému s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě.

Kromě výše uvedených tendencí, na něž lze narazit při analýze obou otázek, se ovšem mezi těmi, kdo se domnívají, že dopady výstavby HÚ na životy lidí budou „rozhodně negativní“, projevuje i jiná souvislost. Statisticky významně častěji se zde setkáváme s těmito odpověďmi:

- odpověď „nikdy“ na otázku, zda respondent přesvědčuje přátele, aby volili stejně jako on
- odpověď „nikdy“ na otázku, zda se zapojuje do řešení veřejných problémů
- odpověď „nikdy“ na otázku, zda se zúčastňuje politických shromáždění
- odpověď „ne“ na otázku, zda se účastní činnosti obecní samosprávy
- odpověď „rozhodně neúčinné“ na otázku, zda práce v politické straně je účinná pro změnu zákona.

U uvedených vyšších četností určitých odpovědí je zřejmé, že s výjimkou hodnocení účinnosti práce v politické straně pro změnu zákona se všechny vztahují nikoli k názorovým tendencím, nýbrž k tendencím v chování. Podávají tak další zajímavou charakteristiku skupiny těch, kdo se k dopadům výstavby HÚ na životy lidí staví vyhraněně negativně. Zdá se, že se častěji jedná o lidi, kteří jsou politicky spíše pasivní, což se projevuje v tom, že nemají potřebu přesvědčovat o svých politických názorech ostatní a nezapojují se do veřejných aktivit občanského nebo politického charakteru. Pochybnosti přitom mají i o tom, zda prosazení takového cíle, jakým je změna zákona, je možné dosáhnout institucionální cestou účasti v politické straně.

Lze konstatovat, že ti, kdo se k dopadům výstavby HÚ na životy lidí staví vyhraněně negativně, nejenže častěji mají skeptický vztah k politice, nýbrž zároveň nemají zájem vyvíjet politickou či veřejnou aktivitu.

8. Příloha: dotazník s blokem položených otázek

↑ ČÍSLO DOTAZNÍKU ↑
(DOPLNÍ CVVM)

CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ
SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, v.v.i.
Jilská 1
110 00 Praha 1

NAŠE SPOLEČNOST 2013

3. – 10. 2. 2014

ÚNOR

KÓDÉR:

SUPERKONTROLOR:

POŘIZOVAČ:

ANALYZOVANÝ BLOK OTÁZEK

„Ted' se budeme věnovat jinému tématu.“

POKYN: PODEJTE DOTÁZANÉMU KARTU US.1

US.1 „Kdo by měl podle Vás především rozhodovat o tom, zda se v určité lokalitě postaví:

VLÁDA	KRAJSKÝ ÚŘAD	OBEČNÍ ÚŘAD	ODBORNÍCI NA DANOU PROBLEMATIKU	MÍSTNÍ OBYVATELÉ	OBYVATELÉ CELÉ ČR	NĚKDO JINÝ	NEVÍ
1	2	3	4	5	6	7	9
a) dálnice,					1 2 3 4 5 6 7 9		
b) chemická továrna,					1 2 3 4 5 6 7 9		
c) jaderná elektrárna,					1 2 3 4 5 6 7 9		
d) hlubinné úložiště radioaktivních odpadů,					1 2 3 4 5 6 7 9		
e) věznice,					1 2 3 4 5 6 7 9		
f) odvykací zařízení pro závislé,					1 2 3 4 5 6 7 9		
g) psychiatrická léčebna?“					1 2 3 4 5 6 7 9		

POKYN: PODEJTE DOTÁZANÉMU KARTU US.2**US.2 „Měl by mít region, který má na svém katastrálním území následující zařízení, nějaká zvláštní zvýhodnění?“**

ROZHODNĚ ANO	SPÍŠE ANO	SPÍŠE NE	ROZHODNĚ NE	NEVÍ	
1	2	3	4	9	
a) Region, jímž prochází dálnice,				1 2 3 4 9	<input type="text"/>
b) region, v němž funguje chemická továrna,				1 2 3 4 9	<input type="text"/>
c) region s jadernou elektrárnou,				1 2 3 4 9	<input type="text"/>
d) region s hlubinným úložištěm radioaktivních odpadů,				1 2 3 4 9	<input type="text"/>
e) region s věznicí,				1 2 3 4 9	<input type="text"/>
f) region s odvykacím zařízením pro závislé,				1 2 3 4 9	<input type="text"/>
g) region s psychiatrickou léčebnou.“				1 2 3 4 9	<input type="text"/>

EB.1 „Jak dobře jste informován o záležitostech týkajících se radioaktivních odpadů? Jste

velmi dobře informovaný,	1	
spíše dobře informovaný,	2	
spíše špatně informovaný	3	
velmi špatně informovaný?“	4	<input type="text"/>
NEVÍ	9	<input type="text"/>

POKYN: PODEJTE DOTÁZANÉMU KARTU UN.1**UN.1 „Ze kterého z následujících zdrojů se dovídáte informace o radioaktivních odpadech? Vyberte nejvýše tři nejdůležitější zdroje informací.**

Z ŽÁDNÉHO ZDROJE =98

NEVÍ = 99

Rodina a přátelé,	1		
škola,	2		
tištěné noviny a časopisy,	3	PRVNÍ ZDROJ:	<input type="text"/>
internet,	4		
rádio,	5	DRUHÝ ZDROJ:	<input type="text"/>
televize,	6		
jiný zdroj.“	7	TŘETÍ ZDROJ:	<input type="text"/>

POKYN: PODEJTE DOTÁZANÉMU KARTU UN.2**UN.2 „Za jak důvěryhodné nebo nedůvěryhodné považujete následující zdroje informací o jaderné bezpečnosti?”**

ROZHODNĚ DŮVĚRYHODNÝ	SPÍŠE DŮVĚRYHODNÝ	ANI DŮVĚRYHODNÝ, ANI NEDŮVĚRYHODNÝ	SPÍŠE NEDŮVĚRYHODNÝ	ROZHODNĚ NEDŮVĚRYHODNÝ	NEVÍ
1	2	3	4	5	9
a) Rodina a přátelé,				1 2 3 4 5 9	
b) obecní úřad,				1 2 3 4 5 9	
c) městský úřad,				1 2 3 4 5 9	
d) vláda,				1 2 3 4 5 9	
e) Ministerstvo životního prostředí,				1 2 3 4 5 9	
f) Ministerstvo průmyslu a obchodu,				1 2 3 4 5 9	
g) ČEZ,				1 2 3 4 5 9	
h) státní úřad zabývající se jadernou bezpečností,				1 2 3 4 5 9	
i) státní úřad zodpovědný za ukládání radioaktivních odpadů,				1 2 3 4 5 9	
j) nestátní neziskové organizace,				1 2 3 4 5 9	
k) vědci a odborníci,				1 2 3 4 5 9	
l) novináři.“				1 2 3 4 5 9	

POKYN: PODEJTE DOTÁZANÉMU KARTU UN.3**UN.3 „Přečtu Vám nyní výroky týkající se radioaktivních odpadů. U každého z nich řekněte, zda si myslíte, že je pravdivý nebo nepravdivý?”**

PRAVDIVÝ	NEPRAVDIVÝ	NEVÍ
1	2	9
a) Vysoce radioaktivní odpady a vyhořelé jaderné palivo je nutné izolovat od životního prostředí na více než sto tisíc let.		1 2 9
b) V ČR jsou jediným původcem radioaktivních odpadů jaderné elektrárny.		1 2 9
c) V ČR je v provozu více než jedno přípovrchové úložiště radioaktivních odpadů.		1 2 9
d) Radioaktivní odpady se v ČR ukládají více než 30 let.		1 2 9
e) Radioaktivní látky běžně používané ve zdravotnictví, např. v onkologii a neurologii, zůstávají radioaktivní pouze několik hodin.“		1 2 9

US.3 „Máte představu o tom, jak je v ČR v současné době nakládáno s vyhořelým jaderným palivem a vysoce radioaktivními odpady? Myslíte si, že je dočasně skladován s tím, že definitivní řešení, co s ním, bude přijato někdy v budoucnu, 1

je ukládán do speciálních podzemních úložišť hluboko v zemi, 2

je z ČR odeslán do jiných zemí, kde je definitivně uložen, 3

je s ním zacházeno nějak jinak?“ 4

NEVÍ 9

US.4 „Jak by se podle Vás měla současná česká společnost postavit k problému s vlastními radioaktivními odpady?

Měla by řešení přenechat pozdějším generacím. 1

Měla by řešení přenechat někomu jinému, např. odpad vyvážet do jiných zemí. 2

Současná česká společnost by se měla o jeho vyřešení postarat sama.“ 3

NEVÍ 9

POKYN: PODEJTE DOTÁZANÉMU KARTU EB.2

EB.2 „Každý stát Evropské unie je plně zodpovědný za způsoby, jakými nakládá s vlastními radioaktivními odpady. Řekněte mi prosím, nakolik souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím výrokem:

Protože nakládání s radioaktivními odpady může mít dopady přesahující státní hranice, měly by se přístupy jednotlivých států sladit a shodně dodržovat.

NEVÍ=9

ROZHODNĚ SOUHLASÍ	SPÍŠE SOUHLASÍ	SPÍŠE NESOUHLASÍ	ROZHODNĚ NESOUHLASÍ
1	2	3	4

PŘEPIŠTE POUZE ČÍSELNÝ KÓD:

POKYN: PODEJTE DOTÁZANÉMU KARTU UN.4

UN.4 „V současnosti existuje záměr vybudovat na území ČR hlubinné úložiště radioaktivních odpadů a vyhořelého jaderného paliva. Jsou podle Vás následující výroky o hlubinném úložišti pravdivé, nebo nepravdivé?

PRAVDIVÝ	NEPRAVDIVÝ	NEVÍ
1	2	9
a) Hlubinné úložiště představuje dosud nejbezpečnější způsob dlouhodobého uložení vysoce radioaktivních odpadů a vyhořelého jaderného paliva.	1 2 9	<input type="text"/>
b) Hlubinné úložiště bude v ČR uvedeno do provozu do deseti let.	1 2 9	<input type="text"/>
c) Ve světě existuje řada zemí, kde už je hlubinné úložiště v provozu.	1 2 9	<input type="text"/>
d) V hlubinném úložišti budou uloženy jen radioaktivní odpady a vyhořelé jaderné palivo, které pocházejí z ČR.	1 2 9	<input type="text"/>
e) Hlubinné úložiště bude vybudováno na vyčleněném území, kde se nenacházejí žádné obce.	1 2 9	<input type="text"/>
f) Kdybychom nyní uzavřeli jaderné elektrárny, nebylo by nutné budovat hlubinné úložiště.“	1 2 9	<input type="text"/>

US.5 „V jakém stádiu je podle Vás výběr vhodné lokality pro hlubinné úložiště vyhořelého jaderného paliva a dalších vysoce radioaktivních odpadů v ČR?

- Ještě se nezačalo s výběrem místa pro vybudování hlubinného úložiště v ČR. 1
Jsou již vytipována geologicky vhodná území v rámci ČR. 2
Je již vybráno několik konkrétních lokalit, které připadají v úvahu. 3
Je již vybrána jedna lokalita vhodná pro vybudování hlubinného úložiště.“ 4
NEVÍ 9

POKYN: PODEJTE DOTÁZANÉMU KARTU UN.5

UN.5 „Jak důležité je pro českou společnost rozhodnutí o tom, kde vybudovat hlubinné úložiště radioaktivních odpadů a vyhořelého jaderného paliva? Odpovězte s použitím stupnice od 1 do 7, kde 1 znamená zcela nedůležité a 7 velmi důležité.“

NEVÍ = 9

ZCELA
NEDŮLEŽITÉ

VELMI
DŮLEŽITÉ

1	2	3	4	5	6	7	<input type="text"/>
---	---	---	---	---	---	---	----------------------

POKYN: PODEJTE DOTÁZANÉMU KARTU UN.6

UN.6 „Výstavba a provoz hlubinného úložiště by obci, která by se nacházela v jeho blízkosti, přinesly příležitosti k rozvoji i zátěž a omezení, jak je uvedeno na kartě. Příležitosti k rozvoji by se týkaly zvýhodnění ze strany státu, pracovních příležitostí, technologické prestižnosti stavby a uznání společnosti vůči lokalitě, která za stavbu převezme odpovědnost. Zdrojem zátěže a omezení by naopak byly rozsáhlé stavební práce, vlastní provoz úložiště, manipulace s vyhořelým jaderným palivem a ukládání tohoto paliva do země. Uvážíte-li všechny tyto skutečnosti, znamenaly by výstavba a provoz hlubinného úložiště pro obec v jeho blízkosti příležitosti k rozvoji, nebo zátěž a omezení?

- Rozhodně příležitosti k rozvoji,..... 1
spíše příležitosti k rozvoji,..... 2
množství příležitostí k rozvoji by bylo stejné jako množství zátěže a omezení, 3
spíše zátěž a omezení, 4
rozhodně zátěž a omezení?“ 5
NEVÍ 9

UN.7 „Jaké podle Vás budou celkové důsledky výstavby a provozu hlubinného úložiště pro lidi, kteří budou žít v jeho blízkosti? Budou

- rozhodně pozitivní, 1
spíše pozitivní, 2
ani pozitivní, ani negativní,..... 3
spíše negativní, 4
rozhodně negativní?“ 5
NEVÍ 9